

Technická univerzita v Liberci
Fakulta pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika předškolního věku

Kód oboru: 7506R012

Název bakalářské práce:

VLIV DOCHÁZKY DO MATEŘSKÉ ŠKOLY NA VÝVOJ DÍTĚTE

EVOLUTION OF INFANT AFFECTED BY NURSERY SCHOOL ATTENDANCE

Autor:

Šárka Bězinová
Pražská 2645
276 01 Mladá Boleslav

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Housová

Počet:

stran	obrázk	tabulek	graf	zdroj	příloh
54	0	16	16	21	2 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30.4.2008

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Berou na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30.4.2008

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Autorka bakalářské práce děkuje především vedoucímu práce Mgr. Pavlíně Housové za cenné rady a připomínky při tvorbě bakalářské práce.

Poděkování patří také učitelům prvního stupně Základní školy Pšovka, Základní školy Mlázice i Základní školy v Mlníku za ochotu při vyplňování dotazníků a poskytnutý čas, který vynaložili.

Autorka dále děkuje své rodině za trpělivost a velkou podporu během tvorby bakalářské práce.

Název bakalářské práce: Vliv docházky do mateřské školy na vývoj dítěte

Název bakalářské práce: Evolution of infant affected by nursery school attendance

Jméno a příjmení autora: Šárka Bězinová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2007/2008

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavlína Housová

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala vlivem docházky do mateřské školy na vývoj dítěte a vycházela ze související odborné literatury. Cílem bylo zjistit, zda docházka do mateřské školy ovlivňuje školní zralost a připravenost dítěte do základní školy.

Práci tvořily dvě hlavní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů charakterizovala vývoj dítěte v předškolním věku, školní zralost a připravenost, rodinu s předškolním dítětem a dále se zabývala mateřskou školou, jejími psychologickými aspekty a funkcemi, které mateřská škola plní. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníku, zda 20 učitelů na prvním stupni základních škol vnímá rozdíl mezi dětmi vycházejícím do první třídy základní školy z rodiny nebo z mateřské školy. Výsledky ukázaly, že docházka do mateřské školy je pro dítě důležitá ve všech oblastech – komunikaci, vytváření a udržování vztahů mezi dětmi, jemné motorice, dodržování úpravid, akceptace dospělých osoby. Konkrétní navrhovaná doporučení byla pro rodiče, kteří odmítli umístit své dítě do mateřské školy a jakou přirozenou cestou jim poskytnout informace o mateřské škole a jejích aktivitách. Za nejvýznamnější přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění důležitosti mateřských škol a také to, že práce v mateřských školách je prospěšnou činností, která může usnadnit dítěti vstup do první třídy základní školy.

Klíčová slova: důležitost docházky do mateřské školy, vnímání rozdílnosti ve školní připravenosti dětí učiteli, školní zralost a připravenost, charakteristika předškolního věku, dotazník, rozhovor, výsledky dotazníku, výsledky rozhovoru, doporučení.

Summary:

The bachelor thesis considers with evolution of infant affected by nursery school attendance and results from specialized literature. The aim is to find out, if the nursery school attendance affects school maturity and child readiness to a grammar school.

The thesis is composed of two main ambits. The first theoretical part with help of elaboration and presentation of professional sources deal with characterization of pre-school child evolution, school maturity and readiness, family with pre-school child and than with psychological aspects and functions of nursery school. The practical part of the thesis find out with help of list of question, if 20 teachers in first level of grammarly school perceive a difference between child coming to the first class of grammarly school from family or from nursery school. The results show that nursery school attendance is for a child important in all spheres – communication, initiation and keeping relationships between children up, gentle motoric ability, adherence to a certain rules, adult person acceptance. Suggested concrete recommendations are for parents which refuse to put their child to the nursery school and answer questions about in which natural way to supply informations about nursery school and its activities to them.

With respect to the considered questions, the detection of nursery school importance and also the fact that the work at a nursery school is useful activity that can make entry to the first level of grammarly school easier is possible to regard as the most important benefit of this bachelor thesis.

Keywords: importance of attendance to the nursery school, teacher's perception of differences in school readiness of children, school maturity and readiness, characterization of pre-school age, list of questions, interview, results of list of questions, results of interview, recommendation.

OBSAH

Motto	8
1 ÚVOD	9
2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	12
2.1 Charakteristika předškolního věku	12
2.1.1 Rozumový rozvoj	12
2.1.2 Jazykový rozvoj	13
2.1.3 Tělesný vývoj	14
2.1.4 Pracovní rozvoj	14
2.1.5 Mravní a citový vývoj	15
2.1.6 Estetický rozvoj	15
2.2 Školní zralost a připravenost	15
2.2.3 Metody zjišťování školní zralosti a připravenosti	16
2.2.4 Hlediska posuzování školní zralosti a připravenosti	17
2.3 Školsky nezralé a nepřipravené dítě	18
2.3.1 Základní varianty dítěte nedostatečně připraveného pro školu	19
2.3.2 Nevhodné výchovné styly u dětí nezralých	20
2.3.3 Odklad povinné školní docházky	20
2.3.4 Příčiny odkladu školní docházky	21
2.3.5 Metody práce s dítětem s odkladem školní docházky	22
2.4 Význam rodiny pro dítě	22
2.4.1 Rodina s předškolním dítětem	24
2.5 Mateřská škola	25
2.5.1 Funkce mateřské školy ve vztahu k rodině	27
2.5.2 Mateřské školy a psychologické zvláštnosti jejich vlivu na dítě	28
2.5.3 Volná hra jako hlavní zaměření dětí	30
2.6 Profesní kompetence učitelky mateřské školy a význam jejího rozvíjení	30
3 PRAKTICKÁ ČÁST	32
3.1 Cíl praktické části	32
3.2 Stanovení předpokladů	32
3.3 Použité metody	32
3.4 Získaná data a jejich interpretace	33
3.5 Shrnutí výsledků praktické části	52
4 ZÁVĚR	54
5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	56
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
7 SEZNAM PŘÍLOH	60

Motto

„Všechno co opravdu potěbují znát, jsem se naučil v mateřské školce.“

Robert Fulghum

1 ÚVOD

„Vliv docházky do mateřské školy na vývoj dítěte“ je tématem, kterým se ve své bakalářské práci zabývám. Zvolené téma mi pomůže proniknout více do dané problematiky.

Cílem bakalářské práce je zjistit teoreticky i prakticky, zda u učitelů na základní škole vnímají rozdíl ve školní připravenosti u dětí přicházejících do základních škol z mateřské školy a které z rodin. Dalším cílem je zjistit, zda mateřská škola pozitivně ovlivňuje školní zralost dítěte. Bakalářská práce obsahuje dvě hlavní části, jedná se o část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zabývám otázkou školní zralosti a připravenosti a do jaké míry ovlivňuje docházka do mateřské školy školní připravenost dítěte. Při zpracování teoretické části vycházím ze svých dosavadních zkušeností a především z odborné literatury zabývající se vývojovou psychologií dítěte předškolního věku, školní zralostí a připraveností, pedagogickou psychologií a také sociální psychologií.

Pracuji jako učitelka Mateřské školy v Dolních Bečovicích již čtvrtým rokem. Práce s předškolními dětmi (od 3 do 7 let) je náročná, ale zároveň prospěšná. Vždy mateřská škola a obecní výchova v předškolním věku mohou významně přispět k rozvoji dítěte. Samozřejmě nezastávám názor, že jedinou mateřská škola může připravit dítě pro vstup do základní školy. Dle mého názoru je důležitá spolupráce s rodinou. Pakliže rodina nejeví zájem spolupracovat, sama mateřská škola nemůže připravit dítě pro vstup do základní školy tak dobře, jak by mohla.

Prostřednictvím bakalářské práce bych chtěla zjistit, zda děti přicházející do základní školy z rodin, jsou pro vstup do základní školy připravené stejně tak dobře jako děti, které přicházejí do základní školy z mateřských škol. Myslím si, že pro dítě je docházka do mateřské školy velice důležitá. V mateřské škole se utvářejí důležité návyky, která mohou vydržet někdy i po celý život. V mateřské škole je hlavní činností hra. Hra tvoří důležitou součást v životě dítěte. Hra je pro každou věkovou skupinu důležitá v jakémkoli věku. V jednotlivých vývojových etapách má hra své specifické rysy i význam, jinak si hrají děti dvouleté nebo šestileté, jinak si hrají školáci nebo dospělí. Samozřejmě, že v mateřské škole si děti jenom nehrají. Pedagog má v mateřské škole také důležitou roli, i když si většina dospělých myslí, že tomu tak není. Některí lidé dokonce zastávají názor, že v mateřské škole pedagog pouze na děti dohlíží. Někdy mám pocit, že

pedagog je velmi dobrý herec, který každý den, když vstoupí do třídy před dětmi, hraje svou roli. Jeho vystupování by nemělo být stereotypní, ani hlas by neměl být monotónní, jinak by děti nezaujal. Pedagog by měl učit děti novým poznatkům a snažit se přizpůsobit se stále novými nápady, protože děti v dnešní době se málokdy pro něco nadchnou natolik, aby se snažily svoje poznatky rozvíjet i mimo školní prostředí. Je zapotřebí, aby pedagog měl zájem o obor, pomáhal dětem, dokázal řešit konfliktní situace, protože právě pedagogova osobnost utváří správný vztah mezi učitелеm a dětmi. Ale i učitel v mateřské škole prostřednictvím zajímavých a stále nových her předává dětem poznatky. Děti se v mateřské škole naučí samostatnosti, pomáhat svým mladším kamarádům, toleranci, respektu k autoritě. Za nejdůležitější období ve vývoji dítěte se považuje prvních šest let.

Existují i rodiny, které dítě do mateřské školy neumístí. Takové dítě vyrůstá pouze v rodinném prostředí, mezi svými nejbližšími a známými lidmi. Myslím si, že takové děti se hůře adaptují na školní prostředí a obtížně si hledají kamarády.

V mateřské škole je jistý řád, daná pravidla, která se děti již od útlého věku snaží dodržovat a řídit se jimi.

Mnoho dospělých má za to, že je třeba mít děti především ráda a myslet to s nimi dobře. Jsem přesvědčena, že to nestačí. S dobrými úmysly se někdy rodiče cítí oprávněni používat i takové výchovné prostředky, které se neslučují s respektem a lidskou důstojností – vyhrožování, tresty, zesměšňování, moralizování, „uplácení“ odměnami.

Proto za nezbytnou podmínku úspěšné výchovy považujeme vedle lásky také respekt k dětem. Dospělí si přejí, aby se děti chovaly s respektem k druhým lidem.

Rodiče, učitelé a vychovatelé každodenně řeší celou řadu obtíží, hledají nejvhodnější způsob práce s dětmi a ptají se po příčinách případných selhání. I přesto většina z nich chce pro děti to nejlepší, aby z nich vyrostli šťastní, úspěšní a tvořiví lidé, kteří budou schopni zvládat běžné i náročné situace.

Některé rodiče považují za vlastní selhání nezralost dítěte pro vstup do základní školy. Rodiče začnou hledat chyby ve výchově, ale měli by si uvědomit, že dětem naopak odklad školní docházky prospěje. Vždy se jedná o budoucnost jejich dětí. Jsou i rodiče, kteří nerespektují doporučení o odkladu školní docházky a dítě do základní školy i přesto umístí. Nezralé dítě se ve škole stává snadným „terčem“ pro ostatní děti a především první zkušenosti v základní škole jsou negativní. Dítě nebude chtít do školy chodit a může se u něj objevit neuróza v podobě fobie nebo poruchy vyměšování, poruchy či i neurotické poruchy spánku. To je jen jeden z pohledů na tuto problematiku. Také se může stát, že rodič nechce dítě umístit do

základní školy dítě, které je školně zralé. Mají pocit, že mu odklad prospěje, ale nemají zcela pravdu, protože dítě se ve školce přestane zabývat o věcech, které již dobře zvládá. Nesmíme zapomínat, že rodiče rozhodují, zda dítě nastoupí či nenastoupí do základní školy. Pedagog zde působí jako poradce, který rodiče může informovat, co je pro jejich dítě nejlepší.

V praktické části své bakalářské práce jsem se zaměřila na průzkum toho, zda mateřská škola pozitivně ovlivňuje školní připravenost dítěte a dále jestli u učitelů základních škol vnímají rozdíl mezi dětmi přicházejícími do první třídy základní školy z rodiny nebo z mateřské školy. Průzkum bude proveden pomocí nestandardizovaného dotazníku. Dotazník je určen pro pedagogy prvního stupně základních škol.

Kromě dotazníku jsem zvolila i metodu řízeného rozhovoru. Předpokládám, že pomocí této metody získám další pohled na problematiku, týkající se vlivu docházky do mateřské školy na vývoj dítěte.

2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

2.1 Charakteristika předškolního věku

Období 5. – 6. roku života dítěte je obdobím příprav na práci ve škole, rozvoje jak po stránce tělesné, rozumové, mravní tak i pracovní a estetické. Příprava je nezbytná pro dosažení úrovně, kterou vyžaduje základní škola a rovněž vyrovnání rozdílů mezi dětmi. Období předškolního věku má velký význam na sebeuvědomění dítěte osobnosti. Právě v tomto období se kladou základy lidské osobnosti, individuálního ztvárnění psychiky.

Období předškolního věku je vrcholným obdobím her, hra se stává dominantní činností dítěte. Jednou z nejdůležitějších změn v tomto období je přechod od převládající „izolované hry“, kdy si dítě hraje především samo a v tšinou nelibě nese vstup druhého dítěte do hry, ke hře „paralelní“, kdy si stále ještě hraje samo, ovšem v těsné blízkosti druhých a nakonec ke hře kolektivní, při které děti do pěti let nejčastěji vytvářejí spontánní trojčlenné skupiny, které se kolem šestého roku života rozšíří o další hráče.

V tomto období převládají hry námětové (na obchod, na metro, na idě, na lékárně ...), do nichž vstupují reálné prvky i detaily odpozorované z běžného života. Do her výrazně vstupují role a rozšíří se jejich prostředí – například na lékárně o lékařský kufírek, ekárnu, ordinaci. V tomto období dochází k diferenciaci námětů a rolí podle pohlaví dětí. U dívek je nejoblíbenější hra s panenkou a u chlapců zvířecí figurky i auta.

Z intelektuálních her jsou pro období předškolního věku typické hádanky a didaktické hry, ale také samozřejmě i hry konstruktivní, kde hlavním materiálem jsou především stavebnice a přirodní materiál. Velmi populární jsou hry pohybové s náčiním i bez něj, hry s pravidly (soutěživé hry v místnosti, venku). Z receptivních her převažuje sledování filmů, návštěvy divadelních představení, poslech pohádek.

2.1.1 Rozumový rozvoj

V období 5. – 6. roku dítěte se rozvíjí poznávací procesy, tj. vnímání, představy, pozornost, obrazotvornost, myšlení a paměť. Rozvíjí se jednoduché myšlenkové procesy, pozorování,

B. LINOVÁ, Ludmila. *Pedagogika předškolního věku*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.
VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996.
LISÁ, Lidka. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986.

tídní, určení vztahů a souvislostí mezi podmínkami. V jazykové výchově se rozvíjí slovní zásoba dětí, zdokonaluje vyjadřování, gramatická a artikulace správnostě. Dochází k rozvoji základních matematických představ dětí a orientace v prostoru.

Dítě by mělo zvládnout zopakovat poměrně dlouhou větu, spontánně poříkat (věcně až do 6) a pojmenovat podmínky kolem sebe, správně vyslovit, na se používají a vytvořit skupinu podmínek. Mělo by umět vyprávět kratší příběhy, téměř bez pomocných otázek. Má umět popsat situaci dle obrázku, vyjádřit samostatně, souvisle, srozumitelně a pokud možno gramaticky správně. V tomto období by mělo dítě již zvládnout správnou výslovnost většiny hlásek, u nichž dříve přetrvává nesprávná výslovnost, většinou nezvládají sykavky (c, s, z, š, ž) a vibranty (r, l). V období zahájení školní docházky by dítě mělo používat při komunikaci okolo 3000 slov, což odpovídá hranici potřebné k běžnému dorozumívání, chápat i plnit složitější příkazy. Dítě by mělo umět používat všechny druhy slov v gramaticky správných tvarech. Užívá slova obecná i konkrétní a z konkrétních tvoří skupiny (podle tvaru, barvy, velikosti, účelu) a mělo by umět vyloučit ze skupiny nepatřící podmínku.

2.1.2 Jazykový rozvoj

Cílem jazykové výchovy u dětí předškolního věku je osvojení základu spisovného jazyka v hovorové podobě. Koncem předškolního období má být dítě schopné souvisle, správně a srozumitelně se vyjadřovat a dorozumívat se s dětmi i s dospělými. Pro úspěšnost jazykové výchovy je nezbytné působit na dítě v celkovém projevu výchovně doma i v mateřské škole.

Systematicky rozšiřujeme slovní zásobu dítěte o slova označující podmínky, jevy a věci, s kterými přichází bezprostředně do styku, ale i o slova, kterými dítě vyjadřuje své podmínky, myšlenky, city a pocity. Vedeme dítě k významovému pojmenování známých podmínek, jevů, věcí a vztahů mezi nimi. Rozvíjíme poznávání a užívání dvojice slov významově protikladných, slov souzvučných stejné formy, ale různého významu a slov nestejně znějících, ale stejného významu. Vedeme ke stále většímu užívání všech slovních druhů, aniž by tím utrpěla plynulost dětského projevu. Věnujeme náležitou pozornost a péči i správné výslovnosti a výraznosti, ve spolupráci s logopedem usilujeme o to, aby většina dětí dosáhla před vstupem do základní školy správné výslovnosti všech hlásek.

2.1.3 Tělesný vývoj

Cílem tělesné výchovy v předškolním období je připravit zdravé, tělesně zdatné a pohybově schopné dítě, odolné a otužilé, které má všechny předpoklady pro úspěšný nástup do základní školy.

Úkolem předškolní tělesné výchovy je podporovat správný růst dítěte, správné držení těla a správnou chůzi, vypsávání základních pohybových dovedností, hygienických návyků a s nimi souvisejících poznatků o zdraví. Proto je nezbytné dbát na pravidelné každodenní cvičení, rozhýbání a posilování svalstva celého těla v rozsahu 10 – 20 minut.

Klademe také důraz na každodenní pobyt dítěte venku. V pohybových hrách vedeme dítěte k radostnému a pohotovému procvičování obratnosti, rychlosti a postupu. Dbáme na bezpečnost, varujeme dítěte před možným nebezpečím způsobeným úrazem, otravou, ohněm, elektrickým proudem, dopravním prostředkem i neznámým lovčem.

Vzhledem k růstovým zvláštnostem dítěte ve věku do šesti let nejsou přípustné cviky jako je kotoul vzad, prostý vis, vzpor, přetahy, hluboké bederní záklony (až do mostu), široké stoje rozkročné (až do provazu), skoky na tvrdou podložku, seskok do hloubky větší, než je míra od pasu dítěte na doskočiště.

2.1.4 Pracovní rozvoj

Cílem pracovní výchovy je probuzení zájmu dítěte o pracovní činnost vlastní i ostatních lidí, rozvíjet pracovní schopnosti dítěte, vést je k trvalé pracovní aktivitě, která odpovídá možnostem a schopnostem dítěte.

Úkoly pracovní výchovy plní dítě během celého dne, zpočátku po dohledem, postupně se stále více osamostatňuje a to zejména v sebeobsluze a v jednoduchých úklidových pracích. Pracovní výchova prolíná a prostupuje úkoly rozumové výchovy, estetické, tělesné i mravní. Zahrnuje zejména oblast sebeobsluhy, úklidové práce, práce s materiálem, přírodninami, sestrojování, práce pěstelské a chovatelské, práce v přírodě (úklid a ochrana životního prostředí). Úkolem rodiče a pedagoga je rozvíjet pracovní aktivitu a zručnost, rozvíjet fantazii při práci s různým materiálem, pracovní aktivitou podporovat vlnu, cílevědomost, soustředěnost a sebeovládání.

2.1.5 Mravní a citový vývoj

Bohatý citový život v předškolním období je základem pro to, aby si dítě osvojilo potřebné prvky morálky a dovedlo žít ve společnosti druhých. Mělo představy o žádoucím a nežádoucím chování.

Mravní výchovu lze členit do okruhů: vztah dítěte k vlastní osobě, vztah k druhým a kolektivu, utváření charakterových vlastností.

Úkolem prvního okruhu je samostatnost dítěte v sebeobslužných činnostech a rozvoj osobnosti dítěte, jeho smysl ve společenském styku.

Úkolem druhého okruhu je vést dítě k aktivnímu zapojování se do společných činností, k podílování se požadavky kladeným na celou skupinu. Podporovat navazování kontaktů dítěte s jejich vrstevníky, rozvíjet schopnost vzájemné spolupráce a pomoci při různých činnostech. Zdvíhat a vyžadovat dodržování pravidel kolektivního chování.

2.1.6 Estetický rozvoj

Estetická výchova účinně pomáhá formovat osobnost dítěte, působí na všechny sféry duševní psychiky.

Cílem estetické výchovy je vypracovat u dítěte schopnost a potřebu estetického prožitku i dovednost estetického sebevyjádření. Estetickou výchovu dělíme na hudební, výtvarnou a literární.

2.2 Školní zralost a připravenost

Rodiče, které mají svoje dítě již v období předškolního věku, mnohdy s obavami myslí na okamžik, kdy svoje dítě povedou poprvé do školy. Tato podkapitola je věnována školní zralosti a připravenosti. V dnešní době stále více přibývá dětí s odkladem školní docházky. Čtvrtina dětí nastupuje do škol o rok později.

2.2.1 Vymezení pojmů školní zralost a připravenost

Škola je pravděpodobně jednou z nejdůležitějších zkušeností v životě dítěte. Právě školní zralost a připravenost jsou důležitým předpokladem úspěšnosti dítěte ve škole. Vždy zaátek školní docházky je pro dítě jistě první důležitou a náročnější životní zkouškou.

„Školní zralost zdůrazňuje zejména biologické hledisko. Jde o biologické zrání psychických funkcí, které je nutné pro úspěšné plnění školních požadavků. Zahrnuje zralost organismu a centrální nervové soustavy, ale i z ní plynoucí zralost rozumovou, citovou a sociální. V tempu zrání a vývoje dítěte nacházíme značné individuální rozdíly.“¹

Školní připravenost postihuje především úroveň předškolního vzdělávání z hlediska rozvinutých schopností, osvojených dovedností a vdomostí, přičemž na tomto všem se podílí vliv sociokulturního prostředí a vliv výchovy.

Složky školní připravenosti:

- kognitivní (rozvoj vnímání, představitivosti, pozornosti, paměti, myšlení);
- emocionálně-sociální (přijetí nové role školáka, schopnost respektovat školní normy chování, způsob komunikace s učitелеm a spolužáky);
- pracovní (dítě by mělo převzít nejen pracovní úkoly, ale také u nich určitou dobu setrvat).

2.2.3 Metody zjišťování školní zralosti a připravenosti

Jedním z nejznámějších testů zaměřených na zjištění školní zralosti je *Jirásk v Orientaci test školní zralosti*, který je modifikací testu Artura Kerna. Test je založen na zjištění aktuálního stupně percepce motorického vývoje. Přestože získaný výsledek vypovídá poměrně přesně o zralosti dítěte, pro konečné posouzení není dostatečný. Velký význam má především pro depistáž. Test lze zadávat individuálně i skupinově, nebo jeho zadávání i

¹ ŠVINGALOVÁ, Dana. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. s. 47.

vyhodnocení jsou snadné a časově nenáročné. V rámci tohoto testu se plní kresba lidské postavy, obkreslení vtuhy a kopírování určitého potisku s předem daným rozmístěním.

Dítě, které je zralé pro školu úkol splní v následujících intencích:

- kresba mužské postavy – hlava je menší než trup, má vlasy nebo pokrývku hlavy, obličej obsahuje základní detaily, končetiny vychází z trupu a ruce mají správný počet prstů;
- obkreslování psacího písma – úkolem dítěte je napodobit krátkou vtuhu psanou pracovním písmem;
- obkreslení 10 potisků – potisky jsou uspořádané do pravidelného tvaru a sleduje se přesnost obkreslení. Dítě, které ještě není dostatečně zralé, bude kromě potisku kreslit další obrázky.

Test *Zralosti předškolních dětí*, jehož autory jsou Matějček a Vágnerová, umožňuje zjistit verbální dovednosti a výsledky slouží jako doplněk předchozího testu. Zaměřuje se na orientaci dítěte ve společnosti (př. Jaké barvy má naše vlajka?), počet a čas (Kolik kol má trojkolka? Který den přijde po sobotě?), hry a sport, pohádky (U koho žil Smolíček? Pachelův?), rostliny, domácnost (Z čeho se dělají knedlíky?).

Dalším testem je například *Edfeld v Reverzní test*, který ověřuje připravenost dítěte pro výuku čtení a psaní. Úkolem dítěte je zaškrtnout okénka s rozmanitými obrázky, které se v běžném životě neshodují. Test se skládá z 84 párů různých geometrických tvarů. Zjišťuje úroveň analytického vnímání, zda je dítě schopné nezávisle ověřovat zrcadlové tvary. Test se zadává dvě měsíce před nástupem do základní školy.

Také je možno aplikovat *Vývojový test zrakového vnímání* Frostigové nebo *Vinelandskou škálu sociální zralosti*.

2.2.4 Hlediska posuzování školní zralosti a připravenosti

Hlediska pro posuzování školní zralosti a připravenosti lze rozlišit na hledisko:

- **biologické** – kdy posuzujeme somatický a zdravotní stav dítěte, tuto zralost posuzuje pediatr nebo jiný odborný lékař;

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996.

LISÁ, Lidka. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986.

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006.

- **kognitivní** – úroveň kognitivního vývoje určuje zpravidla psycholog ve spolupráci se speciálním pedagogem, zahrnuje vyšetření inteligence, tedy, zjištění laterality, ale také zjištění obecné informovanosti dítěte jako například znalost barev, představa číselní řady do deseti;
- **emoční** – zahrnuje zejména sebekontrolu citů a impulsů, které jsou předpokladem kázně, dítě by mělo být schopné na určitý čas separace od rodiny;
- **morální** – dítě by mělo chápat základní hodnoty a normy, umí rozlišit co je žádoucí a co nikoli;
- **motivační** – dítě by mělo být schopné plnit úkoly, být cílev domýšlivé, persistentní, vytrvalé, schopné začít a dokončit zadanou činnost;
- **sociální** – schopnost přijmout roli školáka a vše, co s ní souvisí.

2.3 Školsky nezralé a nepřípravené dítě

Školsky nezralé dítě, které přicházejí do škol, nedokáží plnit školní požadavky. Jsou to děti z různých příčin ještě ne dost zralé pro školní práci. Zastavení nezralého dítěte do školy má velmi nepříznivý dopad pro další vývoj dítěte. Takové dítě ve škole neprospívá nebo prospívá s vypětím všech sil. Zážitek neúspěchu ve školní práci provázejí záporné emoce, což negativně ovlivňuje postoj dítěte nejen ke škole a k učiteli, ale i k celkovému vzdělávání a může ovlivnit celkové uplatnění v životě.

Každým rokem u nás přibývá dětí s odkladem školní docházky. Důvodem školní nezralosti je nejen nezralost fyzická a sociální (dítě jsou příliš „hravé“, nedokáží se odpoutat od rodičů, nejeví zájem o školu), ale i psychická, kdy jsou především nezralé funkce důležité pro výuku – četení, psaní a počítání. „Jde především o smyslové vnímání zrakové a sluchové, jemnou a hrubou motoriku, paměť a pozornost, myšlení a řeč. Přitom tyto funkce můžeme rozvíjet a podporovat běžnými a nenáročnými cvičeními a hrami.“²

Za nezralé označíme dítě trpící důležitým oslabením ve vývoji některých psychických funkcí a schopností, přičemž jejich celková rozumová úroveň odpovídá normě. Pokud by bylo dítě výrazně podprůměrné, nepjde jen o školní nezralost, ale také o snížení předpokladů pro zvládnutí požadavků základní školy.

² ŽÁKOVÁ, Hana. *Dítě s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 1. vyd. Praha: D & H, 1998. s. 1.

Do skupiny nezralých lze zahrnout děti příliš neklidné, utlumené, pevné, impulzivní nebo děti neobratné, nesoustředěné, odbíhající od úkolu ke hře, infantilní, závislé, nesamostatné, pečlivé, příliš bázlivé a dokonce plaché, dále děti výbušné, vzdorné, špatně navazující kontakt s učitелеm nebo s ostatními dětmi, příliš stažené do sebe, nekomunikující, se sklonem k negativismu v chování i k mutismu.

Príznaky školní nezralosti můžeme rozdělit do následujících kategorií:

- nedostatky v somatickém vývoji a zdravotním stavu;
- opožděný mentální vývoj, snížení inteligence;
- nerovnomerný vývoj, oslabení dílčích schopností a funkcí;
- neurotický povahový vývoj, neurotické rysy a symptomy;
- nedostatky ve výchovném prostředí a působení na dítě.

2.3.1 Základní varianty dítěte nedostatečně připraveného pro školu

Nedostatečná připravenost ohrožuje budoucí školní úspěšnost dítěte. N které varianty neuspokojivé školní připravenosti jsou následující:

- **dítě retardované** (psychická struktura osobnosti výrazně zaostává za úrovní a proporcemi normy, úplná nezralost a nepřipravenost pro vstup do základní školy);
- **dítě s mírně podprůměrně rozvinutými dispozicemi** (pomalejší tempo dozrávání, pravděpodobně nižší perspektivní celkový stupeň rozvoje, zvláště v kognitivní oblasti; nižší úroveň školní připravenosti odpovídá jejich intelektuálním schopnostem);
- **dítě „klasicky“ nezralé** (u kterého dítě neprobíhá kvalitativní vývojová změna funkcí i morfologických charakteristik relevantních pro školu, jedná se o nižší fyzický věk – dítě narozené v únoru až srpnu; neurofyzilogická i percepční zralost, úkolové školní situace);
- **dítě s nerovnoměrným vývojem jednotlivých psychických funkcí** (nevyrovnanost může nabývat různých podob; nevyrovnaný profil dispozic se může týkat všech složek osobnosti – kognitivní, emocionální, pracovní, tělesné).

2.3.2 Nevhodné výchovné styly u dětí nezralých

Rodina by měla vytvářet co nejlepší podmínky pro vývoj dítěte. Hlavní důraz by měla klást na možnosti rozvoje, které jsou každému dítěti vlastní. „Mohou je aktualizovat, takže dítě bohat rozvíjí své schopnosti, zájmy, dovednosti a postoje. Mohou je také potlačit, tzv. blokovat, takže dítě ze všeho toho, co by se v něm mohlo za lepších podmínek socializace a výchovného působení rozvinout, rozvine jen malou část.“³

K nevhodným výchovným stylům patří zejména:

- **traumatizování dítěte** hrubými, nešetrnými reakcemi na jeho projevy, které v něm vyvolávají strach a úzkosti z projevu jeho vlastní aktivity a iniciativy;
- **nezájem o to, co dítě dělá, jak se projevuje**
- **„o něm samotnému jde“** (zájem o jeho osobu, činnosti a výkony je jedním z hlavních motivujících faktorů rozvoje dítěte a osobnosti; chybí-li, dítě přestává být konstruktivně aktivní, spíše se snaží vyprovokovat pozornost a zájem dospělých za každou cenu);
- **necitlivé zásahy do činnosti dítěte** (způsobuje, že dítě se nedokáže se svou vlastní činností identifikovat);
- **nevytížené dítě** (hrozí nebezpečí, že dítě bude demoralizováno nudou nebo se bude zaměřovat takovými aktivitami, které mají v důsledku své snadnosti malý rozvíjející a aktivizující účinek);
- **přetížené dítě** (dítě bude demoralizováno neúspěchy, trvale unaveno neúměrnou námahou).

2.3.3 Odklad povinné školní docházky

Školský zákon stanovuje, že povinná školní docházka je určena pro všechny děti, které nejpozději do 31. srpna před zahájením školního roku dosáhnou šesti let, pokud jim nebyl povolen odklad.

Dítě, které dosáhne šesti let v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato do školy, je-li to lesní či duševní podmínky vylučují.

Školský zákon dále určuje, že ředitel školy rozhoduje o odkladu školní docházky tehdy, pokud o to písemně požádá zákonný zástupce dítěte a to není to lesní nebo duševní podmínky vylučují.

³ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 164.

vyspělé. Žádost musí být doložena „doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a dětského lékaře“.

Zákon dále stanoví, že za átek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

2.3.4 Příčiny odkladu školní docházky

Příčiny odkladu školní docházky můžeme rozdělit do několika oblastí, ale je důležité mít stále na paměti, že každá oblast není sobě izolovaná, ba právě naopak, často je kombinace několika faktorů a to v nesteré míře.

Příčiny odkladu školní docházky jsou následující:

- nedostatky ve výchovném prostředí a působení;
- nedostatky v somatickém vývoji;
- neurotický povahový vývoj;
- rané poškození centrální nervové soustavy;
- výrazně podprůměrný intelekt.

Jestliže mluvíme o odkladu školní docházky, měli bychom si uvědomit, že se nejedná o stav nemenný, právě naopak. Systematickou a pravidelnou prací s dítětem, kdy se mu v nutném případě v mateřské škole a doma rodiče, lze za rok rozvinout, prohloubit a docvičit vše potřebné ke zvládnutí povinné školní docházky. Základním předpokladem je rozvíjet funkce, které ještě nejsou dostatečně rozvinuté.

Nejčastější problémy jsou v oblastech:

- řeč;
- poruchy pozornosti a koncentrace;
- problémy v grafomotorice;
- pomalost pracovního tempa;
- nedostatek v domácnosti.

U jedinců se sluchovým postižením dochází k opožděnému vývoji řeči, jehož důsledkem jsou specifika v myšlení. Hloubka deficitu samozřejmě závisí na hloubce postižení. Jedinci nedoslýchavý nebo se zbytky sluchu používají v komunikaci spíše izolovaných slov a řeči je často patlavost. U jedinců neslyšících je řeč často nesrozumitelná.

Dítě s tělesným postižením jsou ve větší sociální izolaci a často je i opoždění v psychickém vývoji, nebo pohybové možnosti jsou omezené, což se v konečném důsledku projeví i ve vývoji smyslového vnímání.

2.3.5 Metody práce s dětmi s odkladem školní docházky

U dětí s odkladem školní docházky se snažíme formou her působit na rozvoj jejich funkcí důležitých pro budoucí výuku čtení, psaní a počítání.

Jedná se o rozvoj:

- smyslového vnímání (zrakové vnímání – prostorová i pravolevá orientace, sluchové vnímání);
- paměť a pozornost;
- řeči, myšlení, matematických představ;
- motorických a senzomotorických funkcí, motorická koordinace a rytmizace.

S dětmi se procvičuje zejména třídění a seskupování předmětů podle množství, tvaru, barvy, velikosti, úhelu, skládání a rozkládání celků (obrázků, stavebnic, skládanek, vyprávění), logické myšlení řešením jednoduchých hádanek a hádek, paměť, pozornost, smyslová orientace a rozlišování orientace v prostoru (levá, pravá), výslovnost, slovní zásoba, vyjadřovací schopnosti, jemná motorická koordinace (zacházení s tužkou, nůžkami) a vizuomotorická koordinace (kreslení, omalovánky a domalovánky). V dnešní době vychází pro cílenou přípravu dětí další pomůcky a materiál, jako například „Šimonovy pracovní listy“ či „Hrajeme si s Filipem“.

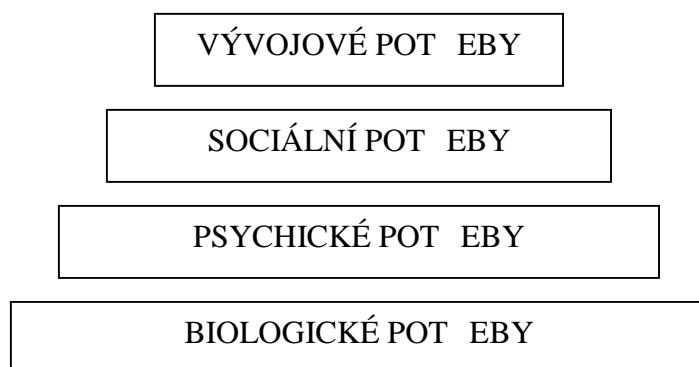
2.4 Význam rodiny pro dítě

„lov k přichází na svět tak málo připraveným že by bez pomoci nebyl schopen ve svém životě pokračovat. Každá instinkty se kterými se narodil, rychle vyhasíná, jeho tělesný i psychický vývoj ve srovnání s jinými živočichy probíhá pomalu a prakticky všem základním instinktem, nezbytným k životu, se musí učit.“⁴

⁴ KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana. *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 123.

Nikdo z nás nepochybuje o tom, že rodina má pro dítě nezastupitelný význam, má rozhodující vliv na rozvoj jeho osobnosti, a to jak v oblasti tělesné, duševní, tak i sociální. Dítě si vytváří svůj vlastní vnitřní obraz světa, který do jisté míry odpovídá tomu, jak mu rodiče a vychovatelé předkládají realitu a jak jej do této reality uvádí. Rodina je pro dítě vzorová společnost, ve které si osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou pak rozhodující pro jeho orientaci ve společnosti, především v interpersonálních vztazích. A to jak ve smyslu pozitivním, tak i negativním.

Aby byl dítě zajištěn optimální vývoj po všech stránkách, musí být rodina schopna uspokojit jeho základní potřeby. Pro zjednodušení je lze rozdělit do čtyř skupin a představit si je jako pyramidu, jejíž základnu tvoří potřeby biologické a vrchol potřeby vývojové.

Biologické potřeby zahrnují řádnou výživu, dostatek tepla, čistotu. Jakmile jsou uspokojeny tyto biologické potřeby, přicházejí ke slovu potřeby psychické, potřeby náležitého příslušnosti, potřeby jistoty, v domě vlastní identity, potřeby otevřené budoucnosti. S těmito psychickými potřebami úzce souvisí také potřeby sociální, jako je potřeba lásky a bezpečí, potřeba akceptace dítěte takového, jaké je, zabezpečení všech možností k rozvoji jeho schopností. Někdy se tyto dvě potřeby slučují a označují se jako potřeby psychosociální. Vývojové potřeby jsou aktuální opět až po řádném uspokojení potřeb předcházejících a zahrnují motivaci a následné činnosti, kterými se lidský jedinec sám rozvíjí. Je zřejmé, že charakter potřeb se neustále mění s postupujícím vývojem dítěte.

Je důležité vědět, že vztah dítěte k jeho lidem je dán ne tím, že mu způsobují nějakou příjemnost, ale tím, že mu dávají pocit bezpečí.

2.4.1 Rodina s předškolním dítětem

V třinácti u nás navštěvuje kolektivní zařízení nejméně jeden rok před nástupem do školy. Matce se tímto uvolňuje čas a má možnost znovu nastoupit do zaměstnání. Mateřská škola pro dítě představuje přechod do nového sociálního prostředí, v němž platí trochu jiná pravidla než v rodině. V tomto okamžiku se poprvé zkouší, jak funguje psychická výbava dítěte v mimorodinném prostoru. Dítě se srovnává s jinými dětmi, srovnává rodiče s učitelkou a s těmi, kteří srovnávají rodinu s jinými rodinami. To, jaké postoje zaujímá dítě k mateřské a později i základní škole, předurčuje rodina.

Některé rodiny fetišizují školní výsledky a snaží se všemi možnými prostředky, aby jejich dítě bylo nejlepší. Objevují se i rodiny, které svoje dítě přetěžují ještě mimoškolním vzdáváním, například zájmovými kroužky. Ale jsou i rodiny, které s předáním dítěte do péče školy rezignují na jeho kontrolu a ponechávají jeho výchovu „ulici“.

Funkční rodina si musí udržet alespoň nějaké společné aktivity ve volném čase, jichž se účastní všichni nebo alespoň některé členové rodiny. Otázka „Jak trávíte víkendy?“ nebo „Co jste dělali s maminkou a tatínkem v sobotu a neděli?“ je nejrychlejší cestou ke zjištění funkčnosti rodiny.

Funkční rodiny s předchozími problémy a problémové rodiny jsou natolik zvědavé, že učitel by měl být informován o příchodech a projevech jejich těžkostí, aby mohl být oporou pro dítě i rádcem rodičů.

Dnešní doba s sebou přináší stále novější a dokonalejší techniku, společnost je více informovanější a na trhu práce musíme vynakládat mnohem více sil, abychom měli dobré postavení ve společnosti. Na druhou stranu přibývá dětí, které mají problémy například s výslovností, protože rodiče například mají náročné zaměstnání, dlouhou pracovní dobu a nemají na dítě tolik času, který by právě jejich ratolesti potřebovali. Ve většině domácností dítě vysedává pouze před televizí nebo počítačem místo toho, aby si povídalo s rodiči jakýmkoli den, co všechno ve škole i školce dělalo. Důsledkem je přibývající agrese a násilí již u dětí předškolního věku. To, co vidí dítě v televizi, bere jako normální a přirozený jev, který se v naší společnosti děje. Je málo dětí, kterým maminka před spaním přečte pohádku, nebo si s ním povídají během cesty z mateřské školy.

2.5 Mateřská škola

Většina dětí předškolního věku navštěvuje mateřskou školu. „Mnohé tam přicházejí během 4. roku a v posledním roce před školou jich tam chodí víc než 90 %. Mohli bychom říct, že je to skoro naše specialita – jinde tomu totiž zdaleka tak není. A specialita to je rozhodně dobrá a chvályhodná. I v té naší dětské psychologii získala totiž mateřská škola vysokou prestiž.“⁵

Bylo by velkým omylem domnívat se, že mateřská škola představuje jakýsi nepřetržitý stupeň školy základní nebo jak tomu bývalo před druhou světovou válkou. Kdy mateřská škola pomáhala zmatkaným matkám a rodinám na nižší ekonomické úrovni. Dnešní význam mateřské školy je docela jiný.

Nezastupitelnou úlohu hraje především rodina. Mateřská škola plní obohacující funkci. Bylo by dobré, kdyby rodiče pojímali mateřskou školu jako doplnění rodinné výchovy nikoli jako náhradu rodinné péče. Děti v mateřské škole se učí zařadit do skupiny ostatních, řídit se společnými pravidly, přijímat určitá omezení, soutěžit, spolupracovat s druhými.

Docházka do mateřské školy je většinou podceňována a je považována za přechodné stadium mezi rodinou a školou. Ale měli bychom mít na mysli, že období předškolního věku je obdobím velice důležitým. Je označováno v dětské literatuře, kde hlavní potěhou je aktivita a sebeprojevení. Základní úkol je rozvíjení účelné aktivity, které musí být nějakým způsobem regulováno. Velmi často se také stává, že potíže a velké problémy, které se projevují už během docházky do mateřské školy, se berou vážně až ve škole, kde mohou být příčinou poruch učení a chování.

V mateřské škole děti získávají sociální zkušenosti, které určí v budoucnosti jeho vztah a roli ve skupině. „Zkušenosti ze školky pomáhají vytvářet sebevědomí a sebejistotu. Ovlivní také způsob, jakým se vytvářejí a udržují vzájemné vztahy.“⁶

Děti do mateřské školy začínají chodit obvykle ve třech letech. Své dosavadní zkušenosti zatím čerpaly pouze z rodinného prostředí. Nikdy předtím nebyly odkázány sami na sebe, nemusely plnit požadavky ani překonávat samy nejrozsáhlejší obtíže. Vstup do mateřské školy je považován za první a důležitý krok do společnosti. Vstup do mateřské školy přináší mnoho změn, jako například jiný režim dne, přítomnost ostatních dětí, akceptování cizí osoby, každá hračka a každé místo je pro všechny děti. Děti si naučí vyjadřovat své přání, ale většinou jejich přání nejsou hned splněna.

⁵ MATĚJKA, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 141.

⁶ HAEFELE, Bettina. *Každý začátek v mateřské škole je těžký*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. s. 50.

Docházka do mateřské školy je pro dítě nesmírně důležitá. „Dítě se učí pohybovat ve skupině, učí se prosazovat své přání a zájmy přijatelným způsobem. Učí se být samostatné a nezávislé a roste jejich sebevědomí. Učí se dodržovat pravidla skupinového soužití. Poznávají, co to znamená navazovat přátelství, a učí se snášet zklamání.“⁷

V dnešním uspěchaném světě, kde se většina z nás snaží uplatnit ve své profesi a také dobře zabezpečit rodinu je obtížné vychovávat dítě. Moderní doba, plná techniky, nás tlačí neustále kupředu. Kdysi tomu ale bývalo jinak, fungovalo přirozené společenství vesnice, sousedské kontakty dítěte. Dítě mohlo být v každodenním styku se svými vrstevníky i s příbuznými. Jenže dnešní doba je trochu odlišná, jedinci nebo dvě děti v rodině jsou ohroženi izolací, z toho vyplývá, že mateřská škola je vlastně jedinou institucí, která může této izolaci předjet. Předškolní děti jsou pro mateřskou školu vývojem zralé. Tyto děti touží po společnosti druhých dětí, chtějí si se svými vrstevníky hrát, kamarádit, ale také se před nimi mohou předvádět i vytahovat.

Nezanedbatelné podmínky mateřské školy:

- v které rodině nejsou tzv. plně funkční a přicházejí různé rodinné krize (rozvody, úmrtí, rozchody ...) ve kterých se dítě ocitá. Mateřská škola dítěti poskytuje citovou příznivou prostředí, ve kterém se cítí dobře, dopřává mu odpočinek od nepřiměřené zátěže;
- objevují se i rodiny, které praktikují výchovné zásady a postoje, které nejsou v souladu s běžným chováním okolní společnosti. V takovém případě je mateřská škola místem, kde dítě poznává kulturní zvyklosti a společenské normy;
- také se stává, že dítě přichází do mateřské školy z rodiny, která dítě zanedbává, nebo s ním špatně zachází. Rodina může mít problémy s alkoholem, drogami. Mateřská škola se stává pro dítě místem nápravy rodinné výchovy;
- silnou stránkou mateřské školy jsou především znalosti a zkušenosti, jak vést dítě k hygienickým návykům, jak stolovat, zacházet s hračkami, jak zacházet s psacím i výtvarným nářadím a jiným formám přímé přípravy dítěte pro školu;
- někdy rodiče mateřskou školu odmítají a své dítě mezi druhé děti nepouští. Někdy mohou mít strach, aby si jejich dítě neublížilo nebo neonemocnělo anebo aby ho mohli jen pro sebe, bojí se odcizení. Také aby nepochytilo od druhých dětí nic

⁷ HAEFELE, Bettina. *Každý začátek v mateřské škole je těžký*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. s. 52.

nežádoucího, aby svoje dítě mělo neustále pod kontrolou anebo aby je paní učitelka nenaučila němu, co si rodiče nepřejí.

Pakliže dítě navštíví mateřskou školu před vstupem do první třídy, pak tyto děti mají bohaté zkušenosti s kolektivním zařazením, s určitým řádem střídání volných aktivit a povinných zaměstnání, zájmové a vnucené aktivity, s podřízením potřebám skupiny, s hromadnými odchody na záchod, na oběd i ke spaní. Proto lze předpokládat, že první třída pro dítě nebude tak náhlá změna. U dětí z prvních třídy režim v nich připomíná dalek spíše mateřskou školu.

V některých školách dochází k propojování mezi mateřskou školou a základní školou. K propojení dochází spíše na vesnicích než ve městech. Pakliže k tomuto procesu dochází, pro dítě není prostě základní škola tak neznámé. Mají možnost se seznámit i s učiteli, se kterými se budou setkávat a které je také budou učit. „Rozvíjení dítěte v předškolním věku bylo uznáno za vzdělání.“⁸

2.5.1 Funkce mateřské školy ve vztahu k rodině

Tyto funkce se mohou přiblížit dle do pěti kategorií, které se mohou různě kombinovat i překrývat. Jedná se o pomocné, nápravné i terapeutické možnosti, které mateřská škola má.

1. Výchovné postoje primárních vychovatelů

Jak je již výše zmíněno, vedle rodin plně funkčních se objevují i rodiny nefunkční, procházející rodinnou krizí, rodiny zanedbávající své dítě, rodiny praktikující výchovné zásady a postoje, které nejsou v souladu s běžným chováním okolní společnosti, rodiny s nižší sociokulturní úrovní. Dítě v mateřské škole tráví podstatnou část dne, proto je možné alespoň omezit působení nevhodných postojů a nevhodného chování doma u dítěte. „V mateřské škole se totiž u dítěte jiným způsobem sociální komunikace, přejímá jiné modely sociálních vztahů, napodobuje jiné vzory (např. v jídle, v hygieně, v přejímání úkolů, v respektování práv a zájmů druhých, ve spolupráci atd.). a potom v něm se to děje právě ve věku vrcholícího konformismu a sugestibility, kdy dítě své životní prostředí nejvíce „otiskuje“, přenáší nutně do rodiny to, co si ve škole osvojí.“⁹

⁸ DVOŘÁK, Václav. *Rodina a škola*. 2006, . 1. s. 14.

⁹ MATĚJKA, Zdeněk. *Dítě a rodina*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. s. 111.

2. Socializace dítěte v kolektivu

Mateřská škola nabízí dítěti kontakt se svými vrstevníky, což je pro dítě velice důležité. Vedle rodiny se v mateřské škole dotváří i doplňuje vztah k jedinci se stejnými potřebami, zájmy i nároky. Postupně se utváří postoje jako je přátelství, solidarita, povinnost vůči ostatním, obětavost, soutěživost, konkurence. V tomto ohledu mateřská škola rodinné prostředí výrazně převyšuje.

3. Zprostředkování odborných poznatků a doporučení

Mateřská škola je prvním novým poznatkem z oblasti pedagogiky a psychologie než běžná rodina. V kolektivních zařízeních pracují lidé s odbornými znalostmi. Dítě si v kolektivním zařízení osvojuje návyky a vytváří žádoucí dovednosti od oblékání až po zacházení s tužkou. „Mateřská škola má také široké pole působnosti všude tam, kde máme předávat rodině nové medicínské poznatky, nová pravidla hygienické péče, zásady zdravotní výchovy dítěte atd.“¹⁰

4. Korektivní zkušenost

Korektivní zkušenost je další funkcí mateřské školy ve vztahu k rodině. Někdy se stává, že rodina řeší určitou konfliktní situaci, může být dysfunkční i procházet citovou krizí. V takovém případě mateřská škola poskytuje dítěti pocit určité životní jistoty, působí na dítě terapeuticky, protože v rodinném prostředí nenachází to, co potřebuje. V mateřské škole nachází relativní klid a pohodu.

5. Specifické terapeutické působení

Je třeba, že je rodina plně funkční, dítě vykazuje určité zvláštnosti v utváření své osobnosti a potřebuje speciální přístup, mateřská škola je schopna takový přístup poskytnout. Jedná se o děti s lehkou mentální retardací, dětským autismem, úzkostnými, neurotickými dětmi apod.

2.5.2 Mateřské školy a psychologické zvláštnosti jejich vlivu na dítě

Rodina je prvním sociálním prostředím, do kterého dítě ve svém životě přichází, ale přece jen toto prostředí není prostředím jediným. Stále více dětí navštěvuje mateřské školy již od útlého

¹⁰ MATĚJKA, Zdeněk. *Dítě a rodina*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. s. 112.

v ku. V dnešní době, je kapacita mateřských škol plně vytížena a na které mateřské školy jsou nuceny navyšovat kapacitu svého zařízení. V posledních letech došlo k nárůstu kterým organizací i odborným změnám, které zmenšují rozdíly mezi předškolním a školním vzdáváním, mezi rodinným a školním vzdáváním.

V mateřské škole se dítě vychovává v podmínkách dost odlišných od těch, které platí v rodině.

Mateřské školy vykazují oproti rodině následující rozdíly:

- Mateřská škola je významná společenská instituce

Školy mateřské jsou institucemi ve stejné výchovy dítěte předškolního věku. Zajišťují v součinnosti s rodinou všestranný rozvoj dítěte od tří do šesti let. „Školské zařízení chápeme jako determinovaný, řízený a současně jako relativně autonomní, dynamický, sebeřídicí, sociální systém.“¹¹ Škola plní funkci socializační, kulturní i vzdělávací. Aby mohla plnit svoji funkci, je zapotřebí vytvořit nezbytné podmínky (materiálně-technické, bezpečnostní, hygienické, finanční, personální, kurikulární).

- Mateřská škola má rozdílný systém výchovy

„Úkolem institucionálního předškolního vzdávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředím s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učením. Předškolní vzdávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči.“¹²

- Prostředí

Prostředí v mateřských školách je ve srovnání s rodinou rozdílné jak po stránce materiální, tak i sociální. Děti jsou v rodině od útlého věku stimulovány v oblastech, které následně rozvíjejí i ve škole.

- Sociální vztahy

Děti ke svému rozvoji potřebují bohaté vrstevnické kontakty. V mateřské škole dítě splyne se skupinou svých vrstevníků a utváří si zde i vztahy k dospělým osobám, které v mateřských školách působí.

¹¹ BEVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 38.

¹² *Rámcový vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. s. 5.

2.5.3 Volná hra jako hlavní zaměření dětí

Hraní je pro dítě v předškolním věku hlavní činností a naplňuje jeho čas. Přihraje stráví dítě v mateřské škole většinu dne. Nemůžeme říci, že si dítě „jen“ hraje, hra je v život dítěte podstatná a je stejně tak důležitá jako učení. „Hra jako spontánní činnost poskytuje dítěti bezprostřední uspokojení, radost, uvolňuje napětí, přináší pocit svobody, dítě má že jednat iniciativně, pokusem a omylem si vyzkoušet nové způsoby chování.“¹³

Nyní si uvedeme, jaký má hra pro dítě smysl:

- přihraje dítě rozvíjí jemnou motoriku i koordinaci, které jsou důležité v pozdějším věku pro rozvoj grafomotoriky;
- v dětském kolektivu přihraje dále rozvíjíme sociální dovednosti jako například respektovat práci druhého, střídat se, rozdělit si úkoly;
- dále přihraje posilujeme některé osobnostní a kognitivní charakteristiky například vytrvalost, pozornost, odolnost vůči frustraci, zodpovědnost za své chování;
- dítě se prostřednictvím hry učí, aniž by o tom samo vědělo, hra ho baví a má tendence zkoušet stále nové věci;
- hra má být prostředkem k relaxaci, uklidnění, odpočinku a naplňování nových sil;
- dále má hra velký terapeutický potenciál, proto se také využívá jako prostředek terapie u dětí;
- hra uspokojuje momentální potřeby dítěte a je pro něj vážné zaměření, kterému věnuje plnou pozornost.

2.6 Profesní kompetence učitelky mateřské školy a význam jejího rozvíjení

„Mateřská škola je významnou společenskou institucí pro předškolní vzdělávání dětí, pro jejíž práci jsou stanoveny obecné cíle a úkoly, vymezeny určité činnosti.“¹⁴ Vytvářející se společnost ovlivňuje vztahy mezi lidmi. I v mateřské škole se vlivem společnosti proměňují vztahy mezi učitelkami a dětmi, učitelkami a rodiči.

V mateřské škole vykonávají učitelky mnoho rozmanitých aktivit a také vstupují do různých profesních vztahů. Hlavní skupiny profesních dovedností učitelky mateřské školy jsou:

¹³ MERTIN, Václav. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 53.

¹⁴ MERTIN, Václav. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 21.

- speciáln psychologické profesní dovednosti (u ením získávané p edpoklady pro p im ené sociální interakce v sociálních vztazích);
- profesní dovednosti spojené s obsahem realizovaných inností, s r znými oblastmi rozvoje dít te p edškolního v ku (souvisí s tím, co u itelka s d tmi d lá, ím se s d tmi zabývá – výtvarné, hudební, t lesné nebo jinak obsahem rozlišené aktivity);
- metodické profesní dovednosti (souvisí s tím, jak má u itelka aktivitu metodicky a didakticky zpracovanou);
- speciáln výchovné a diagnostické profesní dovednosti (vztahují se k respektování vývojových individuálních charakteristik dít te, k rozlišování aktuálního stavu dít te pro práci ve skupin , p izp sobení stylu práce jednotlivc m i skupinám).

3 PRAKTICKÁ ÁST

3.1 Cíl praktické ásti

Cílem praktické ásti je pomocí nestandardizovaného dotazníku a ízeného rozhovoru zjistit, zda u ítelé na základní škole vnímají rozdíl ve školní p ípravenosti u d tí p ícházejících do základních škol z mate ské školy a které z rodin.

Ú elem pr zkumu praktické ásti je zjistit, zda docházka do mate ské školy pozitivn ovliv uje školní p ípravenost dít te, jestli má dít v tší možnost vytvá et a udržovat vzájemné vztahy, stát se samostatn jší, vyjad ovat svá p ání i pot eby, zlepšovat komunikaci, vytvá et sebev domí dít te i sebejistotu, dodržovat ur itý ád, akceptovat autoritu.

Ú elem pr zkumu je rovn ž zjistit, zda dochází ke spolupráci mezi mate skou školou a základní školou, jestli má dít možnost se seznámit s prost edím i u íteli základní školy.

3.2 Stanovení p edpoklad

Stanovené p edpoklady byly formulovány následujícím zp sobem:

- P edpokládám, že d tí, které dochází do mate ské školy se dobře za le ují do kolektivu – navazují vztahy mezi d tmi, soust edí se na danou práci, jsou komunikativn jší, aktivn jší, samostatn jší, tolerantn jší, vzájemn si pomáhají i respektují autoritu.
- Lze p edpokládat, že pokud dít navšt vuje mate skou školu a zároveň mate ská škola spolupracuje se základní školou, nebude vstup do první t ídy základní školy pro dít tak náhlou a náro nou zm nou.
- P edpokládám, že docházka do mate ské školy m že zabránit sociální izolaci.

3.3 Použité metody

V praktické ásti bakalá ské práce byla využita metoda kvantitativního i kvalitativního šet ení – pr zkumu.

V rámci pr zkumu byly zformulovány otázky, na které byla hledána odpově , respondent m l možnosti i vlastního vyjád ení. Byly použity explorativní metody – dotazník a rozhovor,

které podávají subjektivní, nikoli objektivní výpovědi o dané skutečnosti. Výhodou dotazníku je dostupnost oslovení většího počtu respondentů a tím pádem získání velkého množství dat. Dotazník obsahuje 16 otázek a je určen pro učitele prvního stupně základních škol. Otázky v dotaznících se řídí podle různých kritérií. Volila jsem otázky uzavřené a položené, které nabízejí baterii variant odpovědí a ponechávají respondentovi místo pro vlastní vyjádření odpovědi.

Rozhovor s otevřenými otázkami byl veden s učitelkou prvního stupně základní školy. Počet otázek byl stanoven v rozsahu pěti otázek. Jako způsob záznamu byl zvolen zápis na předem připravený arch papíru s předepsanými otázkami.

3.4 Získaná data a jejich interpretace

V této bakalářské práci byly využity dvě explorativní metody. První metodou byl nestandardizovaný dotazník pro učitele. Jednalo se o dvacet učitelů prvního stupně základních škol. Všech dvacet respondentů tvořily učitelky ze tří základních škol v okolí Mlníka – Základní škola Pšovka, Základní škola Mlázice a Základní škola Mlník. Cílem dotazníku bylo zjistit, zda učitelé na základní škole vnímají rozdíl mezi dětmi, které pocházejí do základní školy ze mateřských škol a které z rodin. Jak jsem se již výše zmínila, dotazník obsahuje 16 otázek. Volila jsem jednak otázky uzavřené, ale také otázky položené, aby respondent měl místo pro vlastní vyjádření odpovědi.

Vyhodnocení otázky číslo 1: Základní škola, kde pracujete se nachází?

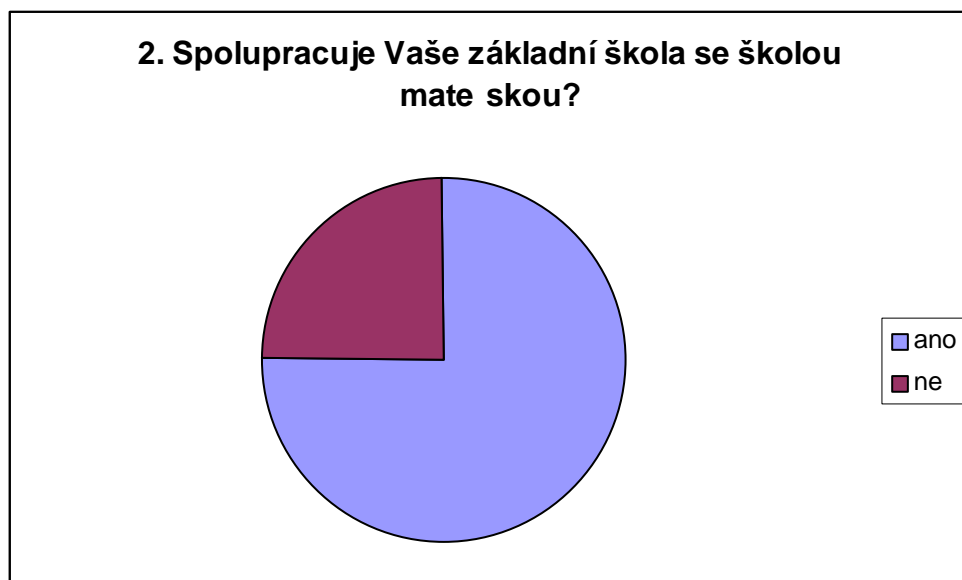
Graf . 1

Nabízené možnosti na otázku . 1	Počet respondent
Ve městě	17
Na vesnici	3

Tabulka . 1

Z dotazníku respektive z otázky číslo 1 vyplynulo, že více než polovina respondent pracuje v základních školách ve městě. Pouze tři respondenti odpověděli, že jejich pracoviště se nachází v obci nedaleko Mlníka. S první otázkou souvisí následující otázka, zda mateřská škola spolupracuje se školou základní. Domnívám se, že by na vesnici mohlo docházet k větší propojenosti těchto institucí.

Vyhodnocení otázky číslo 2: Spolupracuje Vaše základní škola se školou mateřskou?

Graf . 2

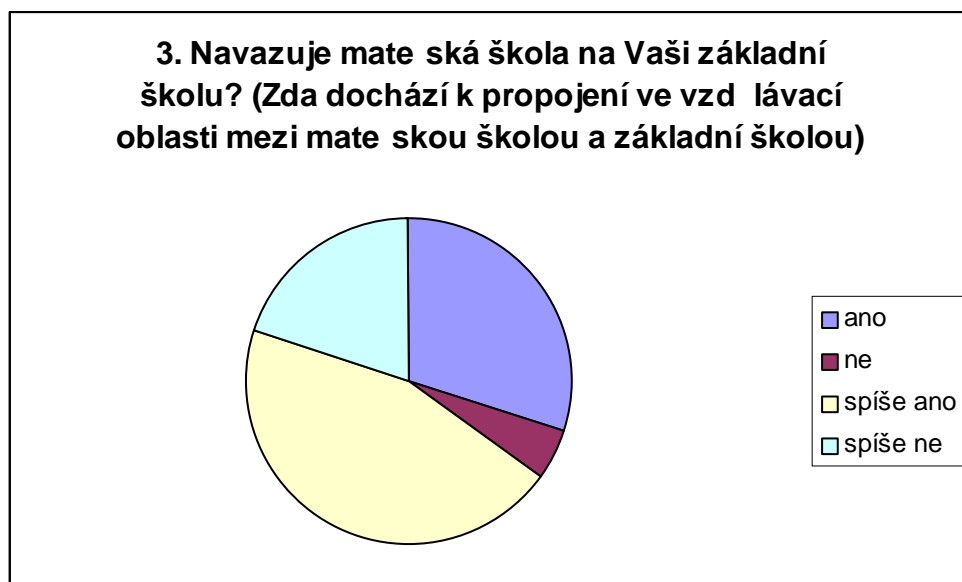
Nabízené možnosti na otázku . 2	Počet respondent
Ano	15
Ne	5

Tabulka . 2

Otázka číslo 2 se zabývala spoluprací mezi základní školou a mateřskou školou. Patnáct respondent z dvaceti odpovědělo kladně. Spolupráci mezi institucemi pokládám za důležitou a zároveň prospěšnou. Pracuji v mateřské škole, která se nachází v obci Dolní Bečkovice. Právě při různých akcích pořádaných obcí úzce spolupracujeme se základní školou,

p edevším s žáky a u iteli na prvním stupni. Pokud spolupracuje mate ská škola se školou základní nebude pro dítě vstup do základní školy tak náhlou a náro nou zm nou, protože dítě má možnost poznat svoje budoucí spolužáky i u itelky.

Vyhodnocení otázky íslo 3: Navazuje mate ská škola na Vaši základní školu? (Zda dochází k propojení ve vzd lávací oblasti mezi mate skou školou a základní školou)

Graf . 3

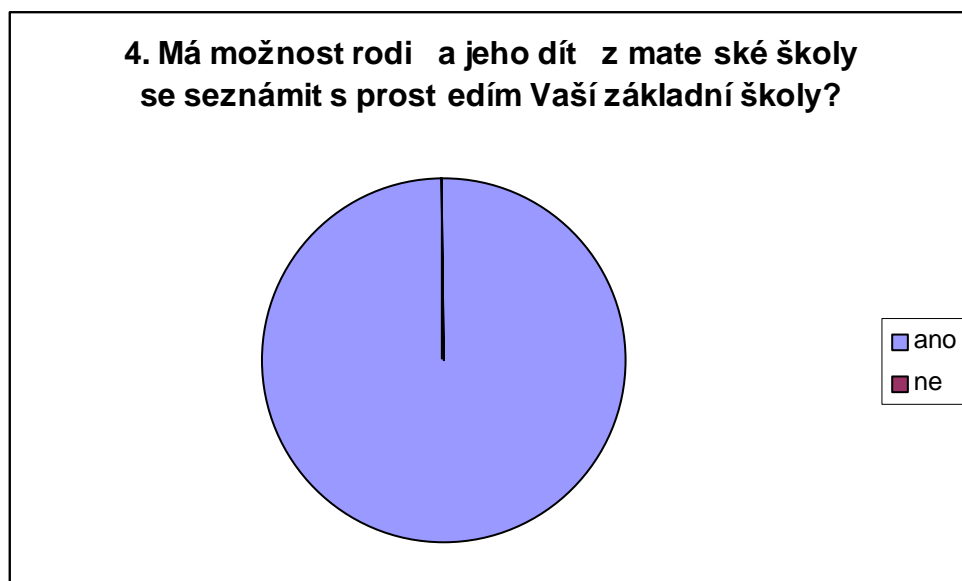
Nabízené možnosti na otázku . 3	Po et respondent
Ano	6
Ne	1
Spíše ano	9
Spíše ne	4

Tabulka . 3

Otázka íslo 3 se zabývala tím, zda mate ská škola navazuje na školu základní. Z dotazníku vyplynulo, že nadpolovi ní v tšina odpov d la kladn .

V mate ských školách se prosazuje výuka cizího jazyka, nej ast ji se jedná o anglický jazyk. Myslím si, že pokud neexistuje návaznost v základní škole, nepokládám výuku anglického jazyka za efektivní.

Vyhodnocení otázky číslo 4: Má možnost rodič a jeho dítě z mateřské školy se seznámit s prostředím Vaší základní školy?

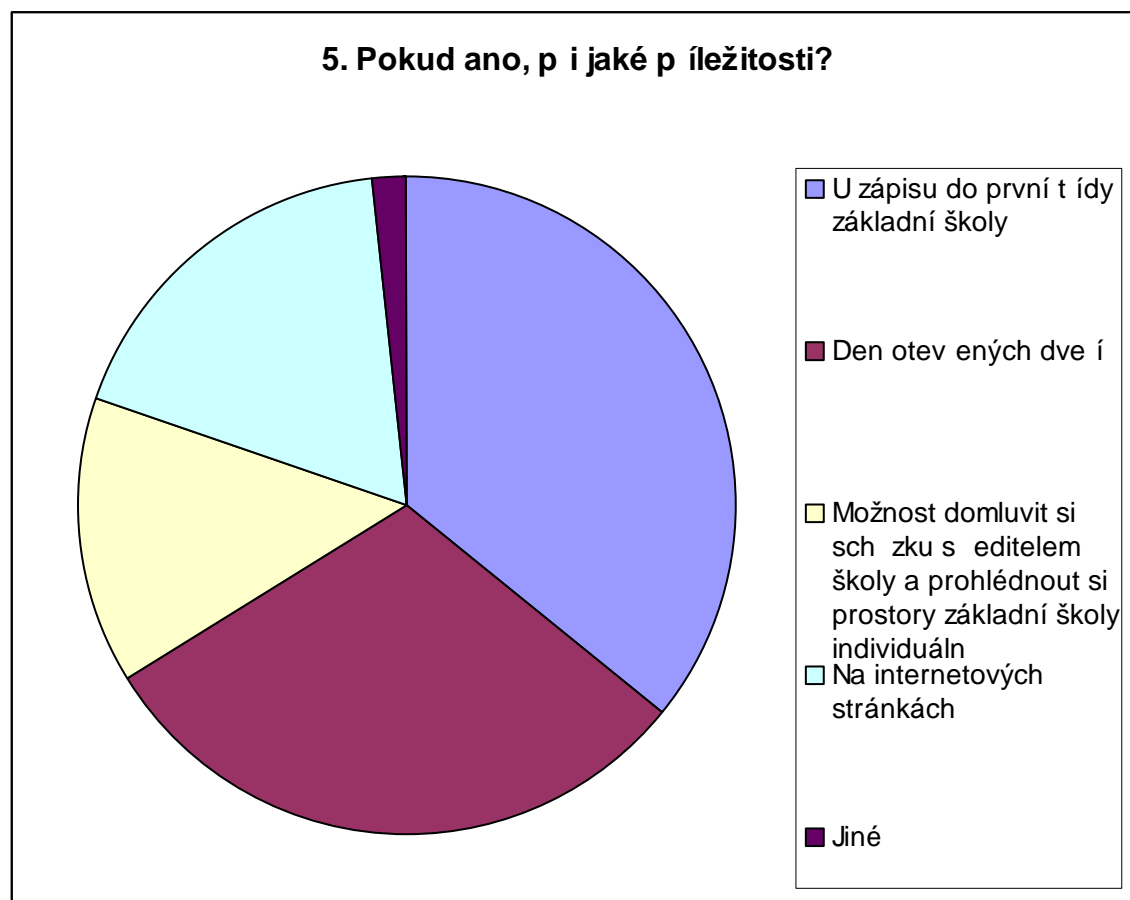
Graf . 4

Nabízené možnosti na otázku . 4	Počet respondent
Ano	20
Ne	0

Tabulka . 4

Z otázky číslo 4 jednoznačně vyplývá, že rodiče a jejich děti mají možnost se seznámit s prostředím základní školy. Pokládám za důležité, aby se dítě seznámilo s novým a neznámým prostředím. Můžeme se setkat s dětmi, které se špatně adaptují a nemají rádi změny. Pro takové děti je podstatné, aby vstoupily do základní školy dříve, než jí budou navštěvovat jako první. Domnívám se, že tak můžeme předejít i školním fobiím nebo-li úzkostného strachu ze školy a školního prostředí. Pokud spolu instituce spolupracují, jak z dotazníku již vyplynulo, má dítě možnost školní prostředí i osoby v něm poznat a těšit se do školy i na starší kamarády.

Vyhodnocení otázky číslo 5: Má možnost rodič a jeho dítě z mateřské školy se seznámit s prostředím Vaší základní školy? Pokud ano, při jaké příležitosti?

Graf . 5

Nabízené možnosti na otázku . 5	Počet respondent
U zápisu do první třídy základní školy.	20
Den otevřených dveří.	17
Možnost domluvit si schůzku s ředitelem školy a prohlédnout si prostory základní školy individuálně .	8
Na internetových stránkách školy.	10
Jiné.	1

Tabulka . 5

U otázky číslo 5 se respondenti jednoznačně shodli, že děti mají možnost seznámit se s prostředím i jejich učiteli základní školy u zápisu do první třídy. Další nejvíce vybranou odpovědí byla možnost seznámení se s prostředím základní školy při dnu otevřených dveří, která dává možnost si prohlédnout veškeré prostory základní školy, děti mohou chodit volně

po budov , prohlížet si výrobky starších a zároveň budoucích spolužák . Každý má možnost objevit něco, co je mu blízké.

Už i děti v mateřské škole umí zacházet s počítačem a protože má většina rodin již počítač doma a je připojen k internetu, není problém nahlédnout na webové stránky základních škol. Prohlédnout si prostory i sbor učitelů základních škol na internetu byla další zaškrťávanou odpovědí.

Možnost domluvit si schůzku s editorem školy a prohlédnout si prostory základní školy individuálně zvolilo 8 respondentů z dvaceti.

Otázka číslo 5 byla otázkou položenou, respondent zde měl možnost volby vlastního vyjádření. Tuto možnost využil pouze jeden z dvaceti respondentů. Základní škola, kde tento respondent působí, připravuje pro děti z mateřských škol bohatý a zajímavý program (akce pro předškoláky, Velikonoční nadílka, Den dětí ...), prostřednictvím tohoto programu se mohou seznámit s prostředím základní školy.

Pokud mateřská škola spolupracuje se základní školou a dítě má možnost před vstupem do první třídy seznámit se s prostředím základní školy nebude vstup do první třídy základní školy tak náhlou a náročnější změnou.

Vyhodnocení otázky číslo 6: Myslíte si, že docházka do mateřské školy je pro dítě důležitá?

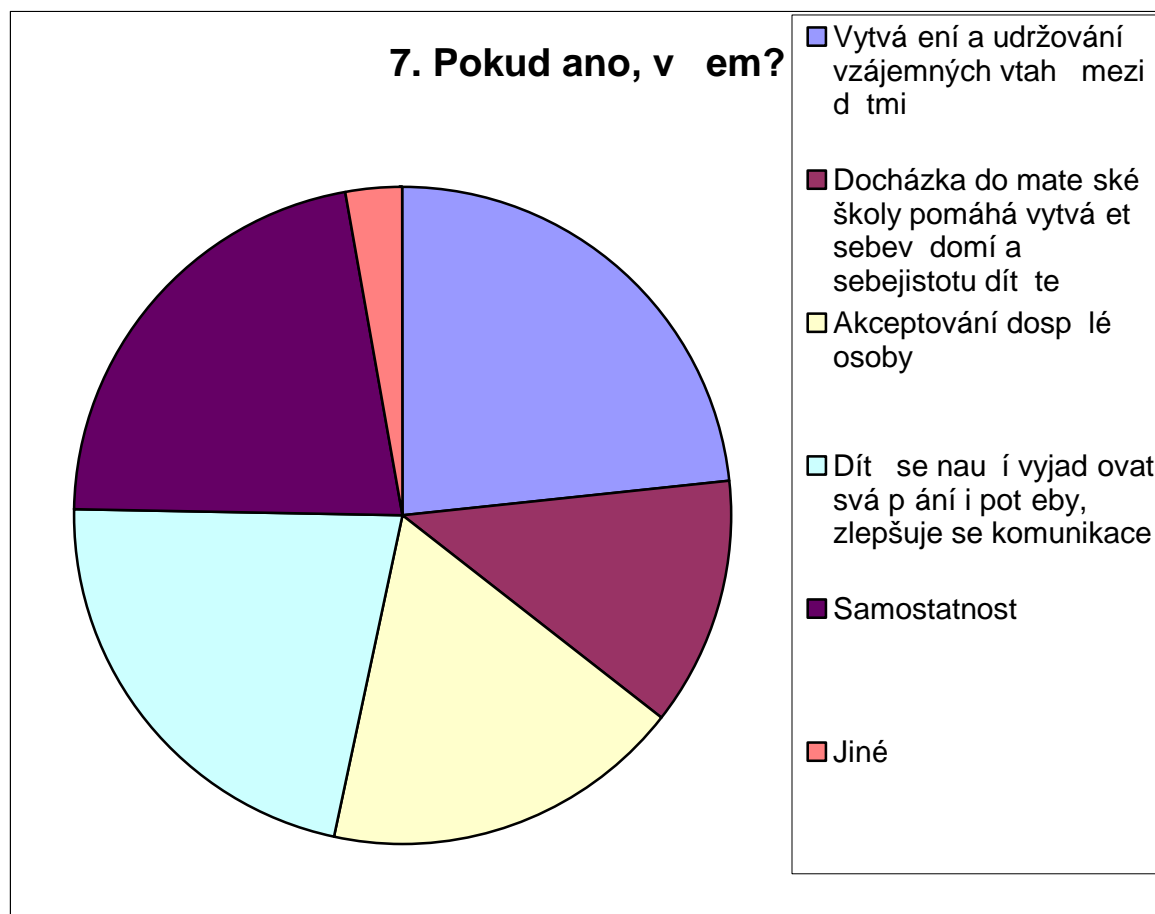
Graf . 6

Nabízené možnosti na otázku . 6	Počet respondent
Ano	18
Ne	0
Spíše ano	2
Spíše ne	0

Tabulka . 6

V otázce číslo 6 měl respondent možnost zaškrtnout jednu ze čtyř odpovědí. Osmnáct respondentů odpovědělo „ano“ a zbývajících dva dotazovaní odpověděli „spíše ano“. Domnívám se, že ve vyhodnocování následující otázky se potvrdí nebo vyvrátí další předpoklad.

Vyhodnocení otázky číslo 7: Myslíte si, že docházka do mateřské školy je pro dítě důležitá? Pokud ano, v čem?

Graf . 7

Nabízené možnosti na otázku . 7	Počet respondent
Vytváření a udržování vzájemných vztahů mezi dětmi.	17
Docházka do mateřské školy pomáhá vytvářet sebevědomí a sebejistotu dítěte.	9
Akceptování dospělých osoby.	13
Dítě se naučí vyjadřovat své přání i potřeby, zlepšuje se komunikace.	16
Samostatnost.	16
Jiné.	2

Tabulka . 7

Vytváření a udržování vzájemných vztahů mezi dětmi byla nejčastěji zaškrťovaná odpověď. Tuto odpověď vybralo sedmáct z dvaceti respondentů. Myslím si, že pokud v mateřské škole vytváříme a snažíme se udržovat vztahy mezi dětmi rozvíjíme nejen důvěru přátelství, ale především si děti vzájemně pomáhají, respektují se a zároveň se tolerují.

Pokud dítě nastoupí do první třídy základní školy předpokládá se, že dítě bude samostatné, dokáže vyjádřit své přání i potřeby. V tomto ohledu je docházka do mateřské školy také důležitá, protože se dítě učí nejen samostatnosti, ale zároveň v mateřské škole rozvíjíme komunikaci.

Právě samostatnost a vyjádření svých přání a potřeb byla další nejvíce vybíranou odpovědí. Tuto odpověď zvolilo šestnáct respondentů z dvaceti.

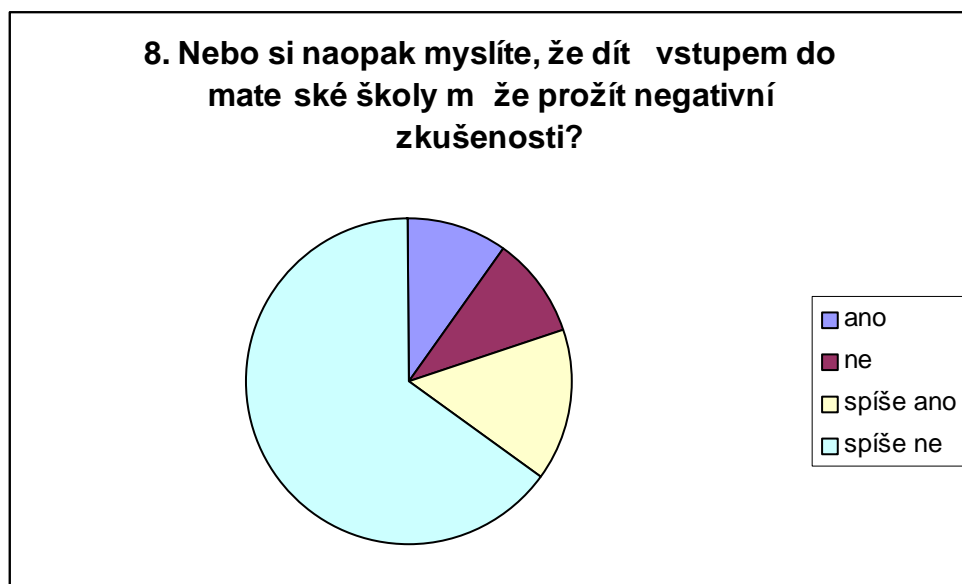
Třináct respondentů odpovědělo, že docházkou do mateřské školy děti snáze akceptují dospělou osobu v základní škole. Zde se potvrdil další z předpokladů, že děti docházkou do mateřské školy dokáží respektovat autoritu.

Dva respondenti zvolili možnost vlastního vyjádření. Tito respondenti zastávají názor, že docházkou do mateřské školy si děti osvojují, získávají dovednosti a návyky.

Vyhodnocení otázky číslo 8: Nebo si naopak myslíte, že dítě vstupem do mateřské školy má že prožít negativní zkušenost?

Patnáct respondentů z dvaceti volilo odpověď „ne“ nebo „spíše ne“ a domnívají se, že dítě v mateřské škole neprožívá negativní zkušenosti, které by ovlivňovaly jeho osobnost. 5 respondentů si myslí, že docházkou do mateřské školy, má dítě prožít negativní zkušenost.

Pro těchto 5 respondentů byla určena následující otázka, jejímž úkolem bylo zjistit, s jakou negativní zkušeností se dítě může v předškolním věku setkat.

Graf . 8

Nabízené možnosti na otázku . 8	Počet respondent
Ano	2
Ne	2
Spíše ano	3
Spíše ne	13

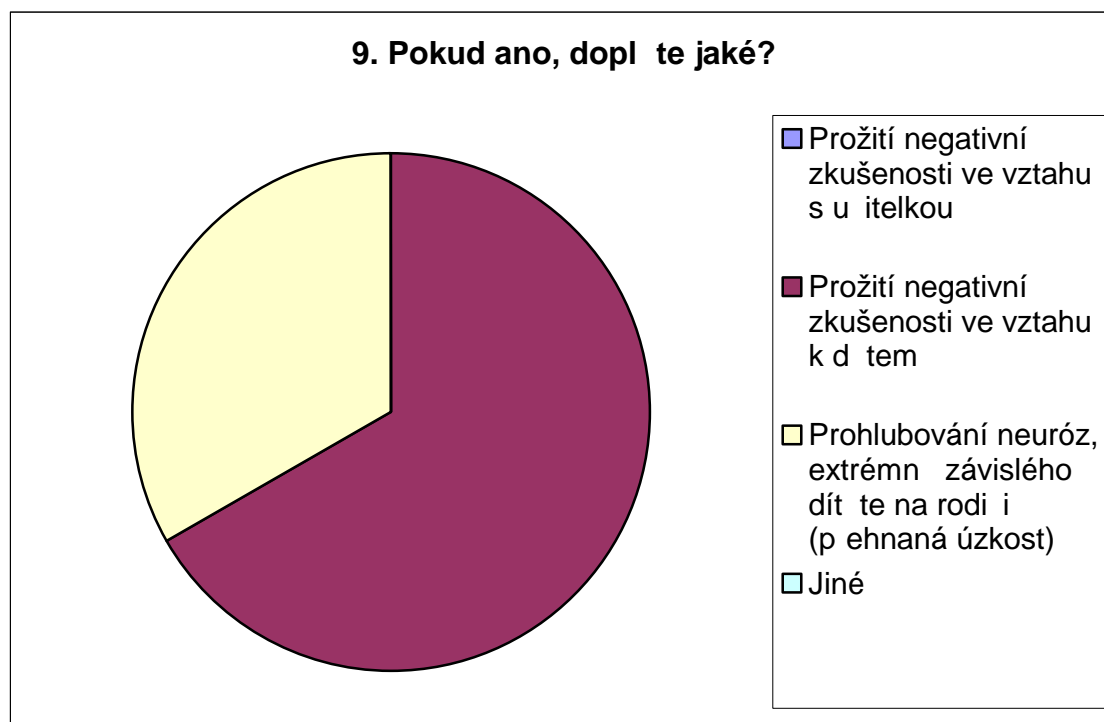
Tabulka . 8

Vyhodnocení otázky číslo 9: Nebo si naopak myslíte, že dítě vstupem do mateřské školy může prožít negativní zkušenost? Pokud ano, doplňte jaké?

Z dotazníku respektive z otázky číslo 9 vyplynulo, pokud dítě prožije v mateřské škole negativní zkušenost, může to souviset především s prožitím negativní zkušenosti ve vztahu k dětem a nebo dojde k prohloubení neuróz, dítě se extrémně závislého na rodiči.

Dítě v mateřské škole může prožívat úzkost a strach, což je důsledek nezvládnutí běžných sociálních požadavků. U některých dětí se může objevit strach z odloučení. Pod vlivem úzkosti se může opožďovat separace, nepřiměřené obavy z ohrožení neznámého jsou faktorem, které brzdí osamostatňování a blokuje zvědavost. Mohou se objevit různé stereotypní aktivity například dýmání palce, okousávání nehtů, škrábání kůže, vytrhávání vlasů. Děti prožívající úzkost často trpí poruchami spánku i jídla.

N které děti omezují veškeré sociální kontakty, dávají přednost izolaci, v níž se cítí bezpečněji. V důsledku toho ztrácí příležitost k osvojení potřebných způsobů sociálního chování a nenaučí se přiměřeně komunikovat. Myslím si, že učitel by se měl zabývat otázkou, proč dítě nevyhledává sociální kontakty, měl by se snažit zjistit příčinu. Ze své zkušenosti vím, že již v předškolním věku lze hovořit o šikaně. Proto se domnívám, že pokud dítě prožije v mateřské škole negativní zážitek s vrstevníky, jednou z příčin může být šikana. Slabší děti se často stávají obětmi šikany.

Graf . 9

Nabízené možnosti na otázku . 9	Počet respondent
Prožití negativní zkušenosti ve vztahu s učitelkou.	0
Prožití negativní zkušenosti ve vztahu k dětem.	4
Prohlubování neuroz, extrémně závislého dítěte na rodiči (přehnaná úzkost).	2
Jiné.	0

Tabulka . 9

Vyhodnocení otázky číslo 10: Vnímáte rozdíl mezi dětmi, které přicházejí do základních škol z mateřské školy a které z rodin?

Graf . 10

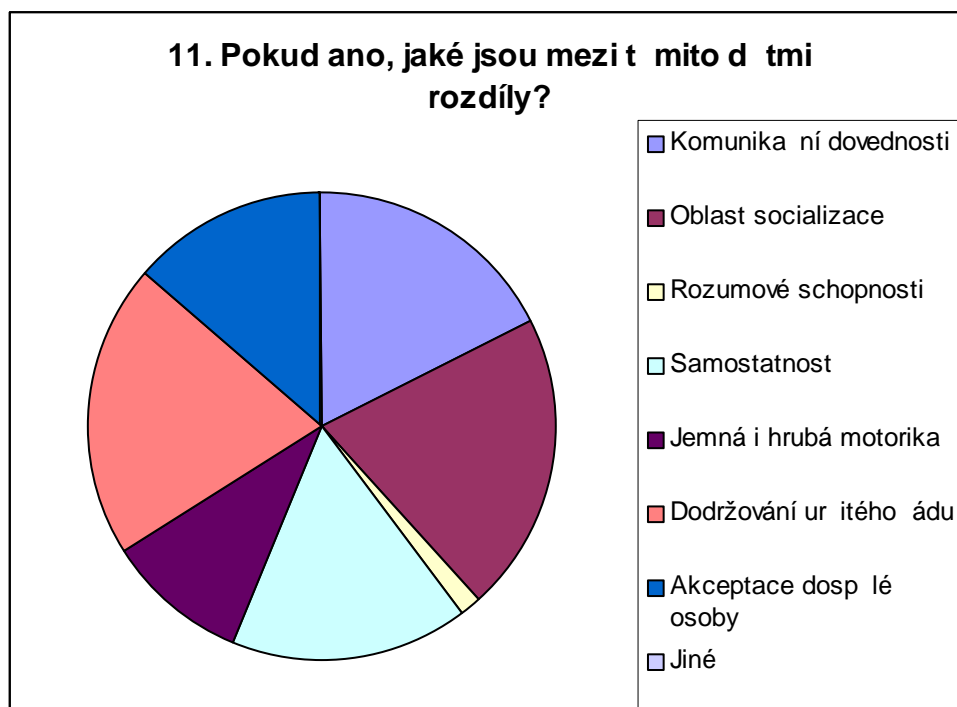
Nabízené možnosti na otázku . 10	Počet respondent
Ano	8
Ne	0
Spíše ano	11
Spíše ne	1

Tabulka . 10

11 respondent označilo odpověď „spíše ano“, 8 respondent odpovědlo „ano“ a jeden z respondent „spíše ne“. Z dotazníku vyplývá, že uitelé na základních školách vnímají rozdíl mezi dětmi přicházející do základních škol z mateřské školy a které z rodin. V následující otázce, jsem pomocí průzkumu chtěla zjistit v jakých oblastech se nacházejí rozdíly mezi dětmi docházející do MŠ a dětmi, které vyrůstají pouze v rodině.

Jako uitelka mateřské školy pokládám docházku do mateřské školy za podstatnou. Docházka do mateřské školy má být pro dítě obohacením.

Vyhodnocení otázky číslo 11: Vnímáte rozdíl mezi dětmi, které pocházejí do základních škol z mateřské školy a které z rodin? Pokud ano, jaké jsou mezi těmito dětmi rozdíly?

Graf . 11

Nabízené možnosti na otázku . 11	Počet respondent
Komunikační dovednosti.	13
Oblast socializace.	15
Rozumové schopnosti.	1
Samostatnost.	12
Jemná i hrubá motorika.	7
Dodržování určitých pravidel.	15
Akceptace dospělé osoby.	10
Jiné.	0

Tabulka . 11

15 respondentů z 20 respondentů vnímá rozdíl mezi dětmi, které pocházejí do základní školy z rodin a které z mateřské školy především v oblasti socializace a v dodržování určitých pravidel. Děti z mateřských škol mají zkušenosti s určitým pravidlem, kdy volná aktivita přechází v povinné zaměření. Z toho vyplývá, že vstup do základní školy pro ně nebude tak náhlou a nárožnou změnou.

Více než polovina respondent označila odpověď „komunikační dovednosti“ a „samostatnost“. Myslím si, že děti, které začnou docházet do první třídy by mělo být samostatné a mělo by zvládnout komunikovat jak se svými vrstevníky, tak i učitelkou.

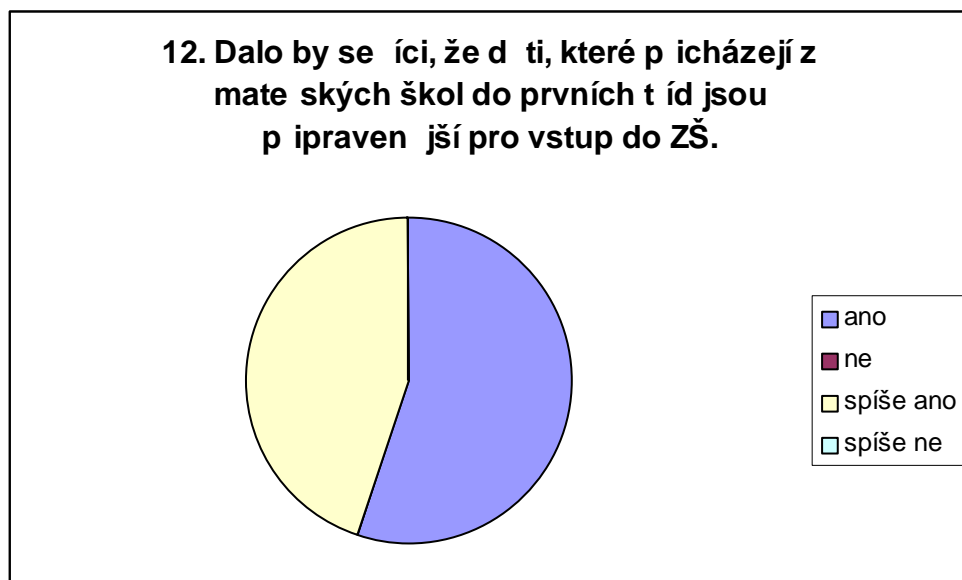
10 respondent označila odpověď „akceptace dospělých osob“. Zde se je předpokládá nemohu ani vyvrátit ani potvrdit.

7 respondent vnímá rozdíl mezi dětmi, které přicházejí do základní školy z rodin a které z mateřské školy v oblasti jemné a hrubé motoriky. V mateřské škole mají děti možnost rozvíjet jemnou motoriku v různýchinnostech – navlékání korálků, nalepování, stříhání, vytrhávání, malování vodou a temperovou barvou, malování křídami a prstovými barvami, kresba tuší, grafomotorická cvičení, ale také ve volných aktivitách mají děti k dispozici omalovánky nebo mají možnost malovat dle vlastní fantazie.

Jediný respondent vnímal rozdíl v rozumových dovednostech. Nemyslím si, že by mateřská škola měla na prvním místě rozvíjet rozumové dovednosti, měla by především pozitivně rozvíjet vztahy mezi dětmi a vést je k toleranci i k tomu, aby si děti dokázaly pomáhat.

Otázka číslo 11 byla otázkou položenou a respondent měl místo pro vlastní vyjádření, ani jeden z respondent nezvolil takovou odpověď.

Vyhodnocení otázky číslo 12: Dalo by se říci, že děti, které docházejí z mateřských škol do prvních tříd jsou připravenější pro vstup do ZŠ. Zda docházka do mateřské školy ovlivňuje školní připravenost dítěte (sociální zkušenost, styk s vrstevníky, samostatnost, dodržování určitých pravidel).

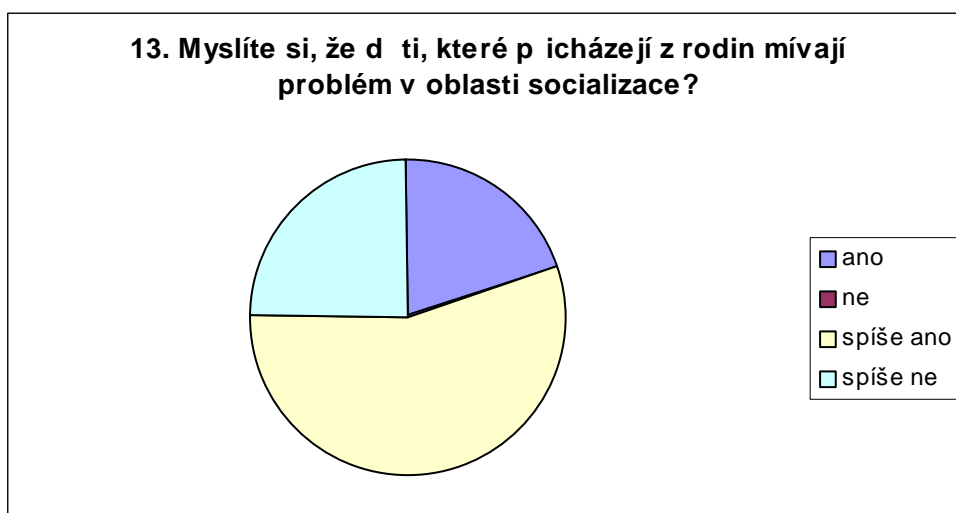
Graf . 12

Nabízené možnosti na otázku . 12	Počet respondent
Ano	11
Ne	0
Spíše ano	9
Spíše ne	0

Tabulka . 12

V otázce číslo 12 respondent označoval jednu možnost ze čtyř nabízených odpovědí. Zajímalo mne, zda docházka do mateřské školy ovlivňuje školní připravenost dítěte. Všichni respondenti odpovídali kladně. 11 respondent označilo možnost „ano“ a 9 respondent označilo možnosti „spíše ano“. Mateřská škola je institucí, která se snaží připravit předškolní dítě pro vstup do základní školy. Samozřejmě za předpokladu spolupráce s rodinou. Rodina by měla mít zájem spolupracovat se školou a rozvíjet schopnosti a dovednosti dítěte.

Vyhodnocení otázky číslo 13: Myslíte si, že děti, které pocházejí z rodin mívají problém v oblasti socializace?

Graf . 13

Nabízené možnosti na otázku . 13	Počet respondent
Ano	4
Ne	0
Spíše ano	11
Spíše ne	5

Tabulka . 13

11 respondent označilo možnost „spíše ano“, 4 respondenti odpověděli „ano“ a zbývajících 5 respondent označilo odpověď „spíše ne“.

Vyhodnocení otázky číslo 14: V čem vnímáte nedostatky dětí, které nedocházejí do mateřské školy?

Graf . 14

Nabízené možnosti na otázku . 14	Počet respondent
Sociální izolace.	9
Nedostatečná sebedůvěra.	5
Dítě není dostatečně samostatné.	14
Nerespektování autority.	8
Jiné.	3

Tabulka . 14

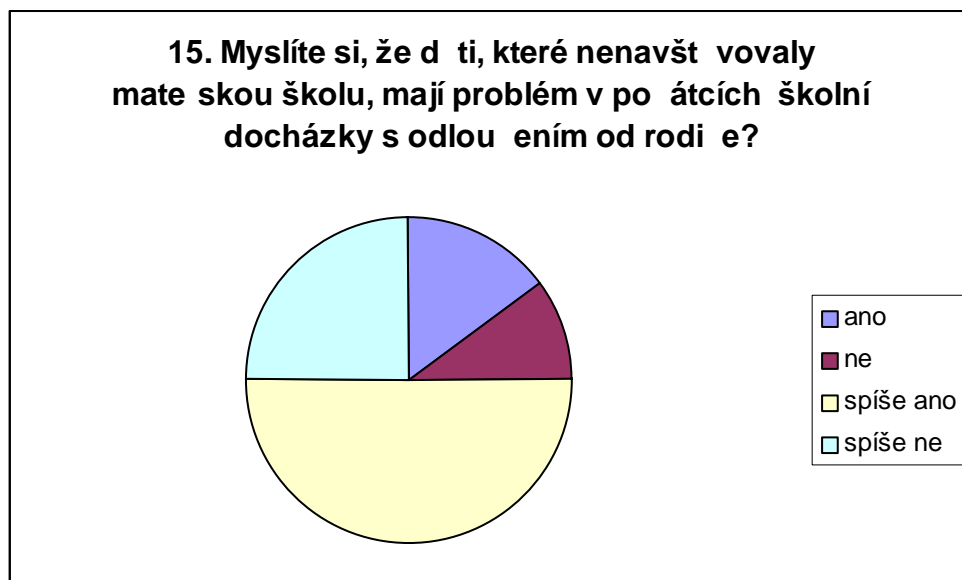
14 respondent si myslí, že pokud dítě nedochází do mateřské školy není dostatečně samostatné.

Nemohu jednoznačně říci, že se v této otázce potvrdil další z předpokladů. Domnívala jsem se, že docházkou do mateřské školy můžeme zabránit sociální izolaci. Tuto možnost zaškrtnulo 9 respondentů z 20 respondentů.

8 respondent se domnívá, že pokud dítě nedochází do mateřské školy není schopné respektovat autoritu. „Nedostatečnou sebedůvěru“ zvolilo 5 respondentů z 20 respondentů.

3 respondenti zvolili možnost vlastního vyjádření – „myslí jen na sebe, neumí se dít“, „nezažité dovednosti – stříhání, držení tužky“ a „jemná motorika – držení tužky“.

Vyhodnocení otázky číslo 15: Myslíte si, že děti, které nenavštěvovaly mateřskou školu, mají problém v počátcích školní docházky s odloučením od rodičů?

Graf . 15

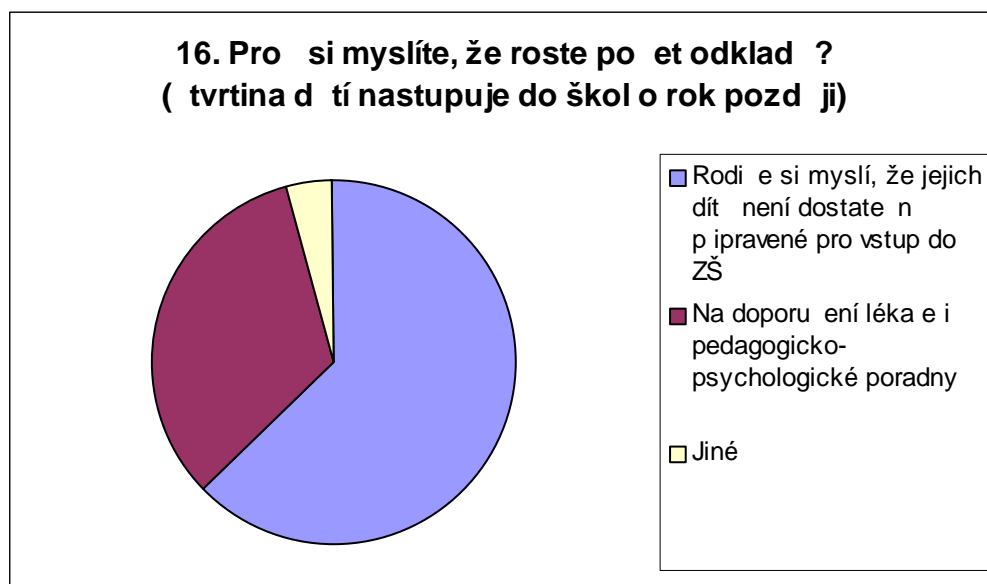
Nabízené možnosti na otázku . 15	Počet respondent
Ano	3
Ne	2
Spíše ano	10
Spíše ne	5

Tabulka . 15

Tuto otázku jsem položila uitelům základní školy záměrně. Setkala jsem se s případem, kdy dítě nebylo schopné v první třídě základní školy opustit matku a vzdělávat se ve třídě s učitkou a dětmi. Uitelka musela mít otevřené dveře, matka čekala na chodbě. Dcera na matku musela vidět, jinak by ze třídy utekla.

Zde respondenti měli možnost volby ze čtyř odpovědí. 13 respondentů odpovědělo kladně. Dalších 7 respondentů se domnívá, že děti, které nenavštěvovaly mateřskou školu, nemají problém v počátcích školní docházky s odloučením od rodičů.

Vyhodnocení otázky číslo 16: Pro si myslíte, že roste počet odkladů ? (tvrtina dětí nastupuje do škol o rok později)

Graf . 16

Nabízené možnosti na otázku . 16	Počet respondent
Rodiče si myslí, že jejich dítě není dostatečně připravené pro vstup do ZŠ.	15
Na doporučení lékaře i pedagogicko-psychologické poradny.	8
Jiné.	1

Tabulka . 16

Otázka týkající se odkladu školní docházky byla poslední otázkou dotazníku pro učitele základních škol.

Já sama jsem měla odklad školní docházky a musím říct, že mi není příjemné říkat, že jsem šla o rok později. Vždycky si o mě děti mysleli, že jsem šla do školy o rok později, protože jsem hloupá a nikdo nedokázal pochopit, že jsem levák a matka měla strach, abych ve škole všechno zvládala.

Zajímalo mne, proč učitelé si myslí, že roste počet odkladů. Nejastější odpověď byla, protože si rodiče myslí, že jejich dítě není dostatečně připravené pro vstup do Základní školy. Tuto odpověď zvolilo 15 z 20 respondentů. Další respondenti volili možnost „na doporučení lékaře i pedagogicko psychologické poradny“.

Jeden z respondentů využil místa pro vlastní vyjádření. Tento respondent se domnívá, že rodiče chtějí prodloužit dítěti dětství.

Jako učitelka mateřské školy jsem každý den v kontaktu s dětmi z různých poměrů. Naší mateřskou školu navštěvují nejen děti romského etnika, ale i děti ze sociálně slabých rodin, dále děti s lehkou mentální retardací, vadami sluchu a připadá též dětí s vadami zrakového rozsahu. Právě děti se zdravotním handicapem tvoří skupinu dětí s odkladem školní docházky. Jejich zdravotní handicap ovlivňuje školní zralost.

Mezi dětmi, které navštěvují naši mateřskou školu patří i Nico M., který je synem hluchoněmých rodičů. Příchod Nica M. do mateřské školy nepatřil mezi bezstarostné, jeho komunikace se od šesti letových dětí lišila. Po té, co Nico M. nastoupil do mateřské školy, vyjadřoval se pouze mimoslovní komunikací, tedy znakovou řečí, tak jak byl zvyklý doma. Od svého narození s ním v podstatě kromě babičky nikdo nekomunikoval, maminka na něj nemohla mluvit a utěšovat ho, když například plakal. Ale jak dny plynuly zlepšovala se i komunikace a začala se vytvářet i důvěra přátelství mezi ním a ostatními dětmi. Nico M. navštěvuje naši mateřskou školu již čtvrtým rokem a dnes můžeme říct, že Nico M. udělal veliký pokrok.

Děti se zrakovým handicapem mají problémy v identifikaci předmětů a také v nedostatečném odezírání artikulace. Velice důležitá je předškolní příprava, která pozitivně ovlivňuje především emocionální a sociální oblast.

V rámci odborné souvislé praxe jsem navštívila Mateřskou školu v Mělníku, kam docházel i slepý Filípek. Měla jsem možnost sledovat jeho začlenění do kolektivu, aby mohl do mateřské školy docházet potřeboval osobního asistenta. Děti s paní učitelkou hrály různé hry, kdy co nejméně využívaly zraku. Snažily se prostřednictvím hry, vnímat pouze hmatem a sluchem. Právě hrou si uvědomily, že by měly Filípkovi pomáhat.

U dětí s mentální retardací se především objevuje mechanická paměť, je obsahově chudá a často jsou také vady výslovnosti.

Od září 2005 do mateřské školy v Dolních Bečovicích docházel sedmiletý Martin, jeho intelekt je v pásmu lehké mentální retardace. Nikdy předtím jsem se neocitla v situaci, kdy bych měla vychovávat mentálně postižené dítě s dětmi „zdravými“. Zpočátku se dítě stranilo a nechtěl se zapojit do žádných aktivit, a už se jednalo o ranní cvičení, hudební i výtvarné

innosti. Byl schopný se b hem p ti minut n kolikrát zeptat na stejnou otázku. P iznávám, že n kdy jsem si p ipadala úpln zbyte ná a na pokraji svých sil. Postupem ásu se Martínek začal zapojovat do života v mate ské škole, s d tmi si velice dob e rozum l. Pokud n emu nerozum l, d ti Martínkovi hned všechno vysv tlily a rádi pomáhaly nejen jemu, ale také mn .

Druhou metodou, kterou jsem využila ve své bakalá ské práci byl rozhovor. O rozhovor jsem požádala u itelku první t ídy ze základní školy v Mlázicích. Respondentka s rozhovorem souhlasila. P i osobním setkání bylo u itelce vysv tleno, eho se týká rozhovor a pro chce autorka rozhovor uskute nit. Rozhovor zaznamenávám na p edem p ipravený arch papíru s p edepsanými otázkami. ásová dotace na rozhovor byla ur ena zhruba 45 minut. Rozhovor se uskute nil v domácím prost edí respondenta.

Pro rozhovor byly zformulovány následující otázky:

- *Spolupracuje Vaše základní škola se školou mate skou?*
- *Myslíte si, že je docházka do mate ské školy d ležitá?*
- *Vnímáte rozdíl mezi d tmi, které p icházejí do základní školy z MŠ a které z rodin?*
- *V em vnímáte nedostatky d tí, které nedocházejí do MŠ?*
- *Pro si myslíte, že roste po et odklad ?*

Rozhovor prob hl v klidné a p átelské atmosfé e. U itelka bez problém odpovídala na dané otázky a p sobila p íjemným dojmem. Pr b h rozhovoru jsem zaznamenávala na arch papíru s p edepsanými otázkami. Rozhovor trval zhruba 40 minut.

Z odpov di na otázku íslo 1 vyplynulo, že spolupráce s mate skou školou je minimální. U itelka se domnívá, že by bylo p ínosn jší pokud by docházelo k ást jší spolupráci mezi institucemi. D ti mají možnost si prohlédnout základní školu p i zápisu do první t ídy.

Domnívala jsem se, že na vesnici by mohlo docházet k v tší propojenosti a zároveň spolupráci mezi mate skou školou a základní. Z rozhovoru s u itkou základní školy vyplynulo, že tomu tak není.

Záleží na každé instituci, zda spolu budou í nebudou spolupracovat, zda se dokáží mezi sebou domluvit a spole n naplánovat program pro d ti.

Z odpovědi na otázku číslo 2 vyplynulo, že docházka do mateřské školy je pro děti důležitá zejména v oblasti sociální a emoční. Dále zde byl vysloven názor, že učitelka v mateřské škole může dítěti poskytnout logopedickou nápravu, pokud je logopedickou asistentkou nebo může rodič doporučit návštěvu odborníka, logopeda.

Potvrdil se předpoklad, že děti, které docházejí do mateřské školy se dobře zapojují do kolektivu, jsou komunikativnější, vzájemně si pomáhají, jsou samostatnější.

Z odpovědi na otázku číslo 3 vyplynulo, že rozdíl mezi dětmi, které přicházejí do základní školy z MŠ a které z rodin, nevnímá. Především záleží na rodinném prostředí a jak rodina s dítětem pracuje.

Z rozhovoru vyplynulo, že i v mateřské škole mohou rozmanitým množstvím aktivit děti přetrvávat. V mateřských školách panuje rivalita a každá mateřská škola, chce rodičům a jejich dětem nabídnout nepřeberné množství aktivit a činností.

Z odpovědi na otázku číslo 4 vyplynulo, že děti, které nedocházejí do MŠ, mají problémy v komunikaci, jsou méně samostatné a je potřeba se jim více věnovat.

I zde se však potvrdil předpoklad, že pokud dítě dochází do mateřské školy je dítě komunikativnější, samostatnější.

Z odpovědi na otázku číslo 5 vyplynulo, že roste počet odkladů, protože rodiče se mohou rozhodnout dle vlastního uvážení, zda jeho dítě nastoupí do základní školy o rok později.

Myslím si, že vstup dítěte do základní školy je důležitým mezníkem v jeho životě a proto by se měl rodič správně rozhodnout, zda dítě umístit do první třídy základní školy či nikoli.

3.5 Shrnutí výsledků praktické části

Předpoklad číslo 1:

Předpokládám, že děti, které docházejí do mateřské školy se dobře zapojují do kolektivu – navazují vztahy mezi dětmi, soustředí se na danou práci, jsou komunikativnější, aktivnější, samostatnější, tolerantnější, vzájemně si pomáhají i respektují autoritu.

Předpoklad číslo 1 se však potvrdil. Většina respondentů se shodla, že docházka do mateřské školy je pro dítě důležitá. Pokud dítě dochází do mateřské školy dobře navazuje a udržuje vzájemné vztahy mezi dětmi, zlepšuje se komunikace i samostatnost, je schopné

dodržovat určitý řád. Tento předpoklad se potvrdil u otázky číslo 6, otázky číslo 7 a otázky číslo 11. V otázce číslo 11 označilo 10 respondentů odpověď „akceptace dospělé osoby“ – zde svůj předpoklad nemohu potvrdit ani vyvrátit.

Předpoklad číslo 2:

Lze předpokládat, že pokud dítě navštíví mateřskou školu a zároveň mateřská škola spolupracuje se základní školou, nebude vstup do první třídy základní školy pro dítě tak náhlou a náročně změnou.

Předpoklad číslo 2 se potvrdil u otázky číslo 2, otázky číslo 4 i otázky číslo 5. Většina respondentů odpověděla, že mateřská škola spolupracuje se školou základní a tak mají děti možnost se setkávat při různých akcích pořádaných základní školou i mateřskou školou a dále si děti mají možnost prohlédnout prostory základní školy například při zápisu do první třídy, dnu otevřených dveří. Pokud dítě má možnost prohlédnout si prostory základní školy a setkávat se s budoucími spolužáky i učiteli, pak pro něj vstup do základní školy nebude, tak náročně změnou.

Předpoklad číslo 3:

Předpokládám, že docházka do mateřské školy může zabránit sociální izolaci.

Předpoklad číslo 3 nemohu vyvrátit ani potvrdit. Domnívala jsem, že pokud dítě dochází do mateřské školy, můžeme zabránit sociální izolaci. Pouze 9 respondentů z 20 respondentů souhlasí s tvrzením, že docházkou do mateřské školy můžeme zabránit sociální izolaci.

4 ZÁV R

Existuje celá řada lidí, kteří jsou pro správný vývoj malého dítěte tak či onak významní. Je to především rodina, pedagogové, děti a ostatní lidé, s nimiž dítě přichází do pravidelného kontaktu. Ti všichni jsou pro dítě bezprostředně důležité. Samozřejmě, že vliv rodiny je důležitý, ale stejně tak důležitý je i vliv pedagogů a ostatních dětí.

Vstup do základní školy je významným mezníkem v životě dítěte i jeho rodiny. Začátek školní docházky je pro dítě nesmírně nárovnou životní zkouškou. Především rodina by měla vytvářet co nejlepší podmínky pro vývoj dítěte. Ale nejen rodina může vytvářet příznivé podmínky pro správný vývoj. Mateřská škola může rodinnou výchovu doplnit nikoli nahrazovat. Docházka do mateřské školy je pro dítě nesmírně důležitá i proto, že „Každý začátek v mateřské škole je těžký.“¹⁵ Mateřská škola je pro dítě obohacující zkušeností. Dítě se setkává s novým prostředím, kde platí jiná pravidla i řád, než v rodině.

V první části bakalářské práce byla problematika docházky do mateřské školy zpracována teoreticky. Pokládala jsem za důležité nejprve charakterizovat vývoj dítěte předškolního věku. V mateřské škole se dítě připravuje pro vstup do základní školy a proto v teoretickém zpracování následovala kapitola školní zralost a připravenost, s tím samozřejmě souvisí děti školsky nezralé a nepřipravené, nevhodné výchovné styly a dále odklad povinné školní docházky. Pro dítě je nejdůležitější rodina, proto další teoreticky zpracovanou kapitolou byl význam rodiny pro dítě a rodina předškolním dítětem. V životě dítěte sehrává určitou úlohu i mateřská škola. Funkce a psychologické zvláštnosti mateřské školy, osobnost učitelky v mateřských školách byly dalšími kapitolami teoretické části. Zda ovlivňuje docházka do mateřské školy vývoj dítěte byla pomocí průzkumu zpracována i prakticky. Snahou bylo zaměřit průzkum tak, aby se potvrdily či vyvrátily teoretické poznatky.

V průzkumu bylo zjištěno, zda učitelé na základní škole vnímají rozdíl ve školní připravenosti u dětí přicházejících do základních škol z mateřské školy a které z rodin. Pro zpracování praktické části jsem zvolila explorativní metody dotazník a rozhovor. Ovšem jsem si klady i zápory každé metody respektive metody rozhovoru a dotazníku. Přínosem dotazníku bylo, že mohu najednou oslovit více respondentů a získám v krátkém časovém úseku hodně údajů. Přínosem rozhovoru byl osobní kontakt a příjemná atmosféra, která při

¹⁵ HAEFELE, Bettina. *Každý začátek v mateřské škole je těžký*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. s. 3.

rozhovoru panovala. U rozhovoru získáte nejen potřebné údaje, ale i vlastní názor a zkušenosti druhých osob.

Dotazník byl určen pro dvacet respondentů neboli dvacet učitelů na prvním stupni základních škol. Bylo zjištěno, zda mateřská škola spolupracuje se základní školou, jestli je docházka do mateřské školy pro děti důležitá a zda vnímají rozdíl ve školní připravenosti u dětí, které do mateřské školy docházejí a které přicházejí z rodin.

Jednalo se o dotazník nestandardizovaný s uzavřenými a poloopenými otázkami, v nichž měl respondent možnost vlastního vyjádření odpovědi. Při zpracování výsledků v dotaznících jsem pro přehlednost využila výšeový graf. Následně jsem interpretovala výsledky u jednotlivých otázek.

Dále jsem zvolila metodu rozhovoru s učitelkou na prvním stupni základní školy. Otázky, které jsem učitelce pokládala, byly obdobné jako v dotazníku.

Bylo zjištěno, že všichni dotázaní souhlasí s tím, že docházka do mateřské školy je pro děti důležitá, především v oblasti socializace, sociálních vztahů. Z dotazníku vyplynulo, že učitelé na základních školách vnímají rozdíl ve školní připravenosti u dětí, které do základní školy přicházejí z mateřské školy a které z rodin. Děti, které nedocházejí do mateřské školy nepovažují za samostatné a tyto děti nemají příliš mnoho příležitostí setkávat se svými vrstevníky a proto v základní škole mívají problém v navazování vrstevnických vztahů.

Samozřejmě, že interpretované výsledky pokládám pouze za informativní, nemůžeme jednoznačně říci, že rodiče sami nedokáží dítě pro vstup do základní školy připravit. Jde především o to, v jaké rodině dítě vyrůstá. Každé dítě je jedinečnou osobností se svými individuálními zvláštnostmi, které bychom měli respektovat a řídit se jimi.

Z rozhovoru s učitelkou na prvním stupni základní školy vyplynulo, že docházka do mateřské školy je pro děti důležitá především v oblasti sociální a emoční, u dítěte se rozvíjí vlastnosti jako je tolerance, nesobeckost, samostatnost, vzájemná pomoc. Mateřská škola by měla být pro děti prostředím určeným ke hře nikoli prostředím s nepřírodným množstvím kroužků a aktivit, které vedou k přetěžování dětí.

Přínosem této práce v oblasti teorie je osvojení nových teoretických poznatků týkajících se dětí předškolního věku a mateřských škol z odborných literárních pramenů.

Přínosem práce pro oblast praxe je získání i jiných pohledů na danou problematiku. Přínosem dále bylo i zjištění důležitosti mateřských škol a také to, že práce v mateřských školách je prospěšnou aktivitou, která může usnadnit dítěti vstup do první třídy základní školy.

5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Vzhledem k tomu, že vstup do základní školy je v život dítěte důležitým mezníkem, měli bychom dítěti vstup do základní školy co nejvíce usnadnit. Rodiče i pedagogové by měli především usilovat o to, aby vstup do první třídy nebyl pro dítě šokem a hlavně náročnější změnou, na kterou není dostatečně připraveno.

Především bychom chtěli vyzdvihnout důležitost mateřských škol. Mateřská škola jako vzdělávací instituce ve spolupráci s rodinou, může usnadnit dítěti vstup do základní školy.

Jde o to, ukázat rodičům dítěti, kteří odmítají umístit dítě do mateřské školy, že i v mateřské škole si dítěti pouze nehrají, ale společně s rodiči připravují dítě na dobrý start ve škole.

S rodiči jejichž dítě dochází do mateřské školy je učitelka každodenně v kontaktu. Proto má možnost s rodiči hovořit o jejich dítěti, o jeho pokrocích, co musí ještě zlepšit například v komunikaci, zda je již dostatečně připravené či nepřipravené na školu.

Protože v mateřské škole není příležitost setkávat se s rodiči, kteří své dítě do mateřské školy neumístí je třeba zamyslet se nad tím, jakou přirozenou cestou jim poskytnout informace o mateřské škole a jejích aktivitách, které by nejen pro dítě mohly být obohacujícími.

Nástin možných informací, které by rodič mohl získat v Mateřské škole při Dnu otevřených dveří:

- získat potřebné informace o mateřské škole (akce jako například školy v přírodě, návštěva zoo, předškolácký ples, dětské maturity ..., spolupráce s jinými institucemi i odborníky například logopedie);
- přihláška do mateřské školy, kontakt na mateřskou školu (adresa, telefon, email);
- rodiče a jejich dítě mají možnost si prohlédnout prostory i prostředí mateřské školy, pedagogický sbor;
- dítě si mohou pohrát ve třídách i na zahradě.

Nástin možných informací, které by rodič mohl získat na webových stránkách Mateřské školy:

- kontakt na mateřskou školu (adresa, telefon, email);
- možnost prohlédnutí fotografií mateřské školy, pedagogického sboru a dětí, akcí konané mateřskou školou;

- prezentace jednotlivých akcí.

Nástin možných informací, které by rodič mohl získat prostřednictvím médií (místním deníku, místních novinách, místním zpravodaj):

- kontakt na mateřskou školu (adresa, telefon, email, webové stránky) a možnost sjednat si schůzku u editore školy;
- jak si podat přihlášku do mateřské školy;
- informace o mateřské škole (o jakou instituci se jedná, vymezení vkové skupiny, plánové akce, logopedická prevence...);
- pro umístění dítěte do mateřské školy – pozitiva mateřské školy.

Nástin možných informací, které by rodič mohl získat prostřednictvím besedy v Kulturním domě :

- kontakt na mateřskou školu (adresa, telefon, email, webové stránky);
- informace o mateřské škole (o jakou instituci se jedná, vymezení vkové skupiny, plánové akce, logopedická prevence...);
- rodič má možnost zeptat se, co ho zajímá;
- jak si podat přihlášku do mateřské školy;
- pro umístění dítěte do mateřské školy – pozitiva mateřské školy;
- možnost sjednat si schůzku s editorem školy a prohlédnout si prostory mateřské školy.

Nástin možných informací, které by rodič mohl získat na veřejných nástěnkách v obcích a městech :

- kontakt na mateřskou školu (adresa, telefon, email, webové stránky);
- informace o mateřské škole (o jakou instituci se jedná, vymezení vkové skupiny, plánové akce, logopedická prevence...);
- jak si podat přihlášku do mateřské školy.

:

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJ

- BE VÁ OVÁ, Zuzana. *Sou asná mate ská škola a její ízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.
- B LINOVÁ, Ludmila. *Metodika výchovné práce v jeslích a mate ských školách*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- B LINOVÁ, Ludmila. *Pedagogika p edškolního v ku*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.
- BRUCEOVÁ, Tina. *P edškolní výchova*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-068-5.
- DOSTÁL, Antonín. *Úvod do p edškolní pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.
- DVO ÁK, Václav. *Rodina a škola*. 2006, . 1, s. 14. ISSN 0035-7766.
- HAEFELE, Bettina. *Každý za átek v mate ské škole je t žký*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-57-7.
- HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Zdravá mate ská škola*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-048-0.
- HELUS, Zden k. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, Gertrud. *D ti pot ebují rituály*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-203-3.
- KLINDOVÁ, Luboslava. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana. *P edškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- LISÁ, Lidka. *Vývoj dít te a jeho úskalí*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986.
- MAT J EK, Zden k. *Co, kdy a jak ve výchov d tí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5.
- MAT J EK, Zden k. *Dít a rodina*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- MAT J EK, Zden k. *Prvních 6 let ve vývoji a výchov dít te*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

- MERTIN, Václav. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X.
- *Rámcový vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.
- ŠVINGALOVÁ, Dana. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-057-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-317-2.
- ŽÁKOVÁ, Hana. *Deti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 1. vyd. Praha: D & H, 1998.

7 SEZNAM P ÍLOH

P íloha . I: rozhovor s u ítelkou základní školy

P íloha . II: dotazníky

Rozhovor s učitelkou na prvním stupni základní školy.

Spolupracuje Vaše základní škola se školou mateřskou?

Jsem učitelkou Základní školy nacházející se v obci a i přesto se mi zdá, že spolupráce mezi námi a mateřskou školou je minimální. S dětmi z mateřské školy se setkáváme pouze při různých kulturních akcích například divadelní představení, Vítání občánků, akce pro Seniors atd. Tyto akce se konají především v mateřské škole. Je škoda, že děti z mateřské školy mají pouze při zápisu do první třídy možnost se seznámit s učitelkami, prostory i prostředím naší školy. Možná v budoucnu tomu bude jinak, necháme se překvapit. Myslím si, že větší spolupráce by byla rozhodně změnou k lepšímu. Na které děti mají vyloženě strach z nového prostředí a na školu se adaptují poměrně dlouhou dobu.

Myslíte si, že je docházka do mateřské školy dleležitá?

Myslím se, že docházka do mateřské školy je pro děti dleležitá. Zejména pro děti, které nemají možnost kontaktu s vrstevníky, zde si najdou kamarády se kterými přijdou i do základní školy, což jim vstup do první třídy ulehčí. Na které děti opravdu mají problém navazovat kontakty a mateřská škola je pro takové děti obrovským přínosem. Setkávám se i s dětmi, které mají problém vyjadřovat své přání i potřeby. V dnešní době se objevuje i mnoho dětí s vadami řečného stupně i rozsahu. A myslím si, že učitelka v mateřské škole, takovému dítěti může poskytnout logopedickou nápravu a nebo rodičům nabídnout možnosti nápravy v jiných zařízeních.

Docházka do mateřské školy je dleležitá v oblasti sociální i emoční, ve školce se rozvíjí spolupráce, tolerance, respektování druhého, vzájemná pomoc, nesobeckost.

Vnímáte rozdíl mezi dětmi, které přicházejí do základní školy z MŠ a které z rodin?

Mezi dětmi, které navštěvují nebo nenavštěvují mateřskou školu nevnímám nějak velké rozdíly. Především záleží na rodině a jak rodina s dítětem pracuje, jak se mu věnuje. Je rozdíl, když dítě po příchodu domů z kolektivního zařízení sedne před televizi, počítá a nebo mu rodiče pohádky, jde sním ven, komunikují i vedou dítě k tomu, aby malovalo nebo stavělo ze stavebnic, hrálo společenské hry. Stále více dětí má problém se správným držetím tužky a to je pro základ psaní velice dleležité. Je pravda, že potřeba řádu je v mateřské škole více dodržována než-li asi v rodině. Dítě v mateřské škole, je zvyklé na jinou dospělou osobu nekomunikuje pouze s rodiči i příbuznými.

Učila jsem i v mstské škole a musím říct, že předškolní přípravu preferují více rodiče z města. Většina rodičů si myslí, že mateřská škola musí dítě vše naučit, připravit na základní školu. Zčásti je to pravda, ale když nespolupracují rodiče, mateřská škola a posléze i základní škola těžko něco zможou. Připravovat se na vstup do školy by měly především předškolní děti. Víím, že mateřské školy ve městě mají kurzy angličtiny, flétnu, keramiku, plavání i bruslení. Ale tohle považují často jen za přetřování dětí. Děti si především v tomto věku mají hrát a nemít neustále řízenou, organizovanou činnost.

V čem vnímáte nedostatky dětí, které nedocházejí do MŠ?

Nedostatky? Tak myslím si, že mají problém především v komunikaci s dětmi i učitelkou. Připadá mi, že děti, které nedocházejí do mateřské školy jsou málo samostatné a je potřeba se jim neustále vnovat, ale při velkém potu dítě ve třídě, to není možné. Děti, které nedocházejí do mateřské školy mají problémy se správným držetím tužky a nejsou zvyklé dodržovat pravidla chování a pokud jim něco vytknete, tváří se uražen, ale člověk to s nimi myslí dobře.

Proč si myslíte, že roste počet odkladů?

Rozhodnutí se přeneslo na rodiče, kteří sami mohou rozhodnout o osudu svého dítěte i přes doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Dnes už učitelka mateřské školy nemůže ovlivnit, zda je dítě připravené pro vstup do základní školy či nikoli. Učitelka je odborník v oblasti dětské psychologie, ví co má od dítěte očekávat, co by mělo dítě umět, jak v oblasti sociální, rozumové.

Příloha . II: Dotazníky